

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Katedra trestního práva

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Domácí vězení jako alternativní trest

Bc. Lukáš Zach

Plzeň, 2023

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Akademický rok: 2022/2023

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Bc. Lukáš ZACH**
Osobní číslo: **R18M0478P**
Studijní program: **M6805 Právo a právní věda**
Studijní obor: **Právo**
Téma práce: **Domácí vězení jako alternativní trest**
Zadávací katedra: **Katedra trestního práva**

Zásady pro vypracování

1. Úvod
2. Domácí vězení v systému trestů
3. Restorativní justice
4. Charakteristika domácího vězení a právní úprava
5. Charakteristika a úloha probační a mediační služby při ukládání trestu domácího vězení
6. Problematika elektronického monitoringu
7. Zhodnocení výhod a nevýhod trestu domácího vězení
8. Závěr

Rozsah diplomové práce:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:

- Jelínek, J. a kol.: Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 7. vydání. Praha: Leges, 2019, 1000 s.
- Jelínek, J. a kol.: Trestní právo procesní. 5. vydání. Praha: Leges, 2018, 864 s.
- Jelínek, J. a kol.: Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou. 7. vydání. Praha: Leges, 2017, 1312 s.
- Šámal, P. a kol.: Trestní řád. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 4700 s.
- Šámal, P. a kol. Trestní zákoník, 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2012, 3614 s.
- Hendrych, D. a kol. Právní slovník. Praha: C. H. Beck, 2009

Vedoucí diplomové práce: **JUDr. Milan Tomeš**
Katedra trestního práva

Datum zadání diplomové práce: **16. března 2022**
Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2023**

JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.
děkan

Doc. JUDr. František Vavera, Ph.D., LL.M.
vedoucí katedry

V Plzni dne 8. srpna 2022

PROHLÁŠENÍ

„Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracoval samostatně, a že jsem vyznačil prameny, z nichž jsem svou práci čerpal způsobem ve vědecké práci obvyklým.“

V Plzni, 31. března 2023

Bc. Lukáš Zach

PODĚKOVÁNÍ

Tímto chci poděkovat JUDr. Milanu Tomešovi za podnětné rady a připomínky, které mi poskytl při vypracovávání této diplomové práce. Poděkování patří také Mgr. Janu Kubicovi a Mgr. Kamile Špejrové z Probační a mediační služby ČR za spolupráci při dotazníkovém šetření. Zároveň s tím bych rád poděkoval celé své rodině za zázemí tolik potřebné ke studiu a za jejich podporu.

OBSAH

ÚVOD	1
1 DOMÁCÍ VĚZENÍ V SYSTÉMU TRESTŮ	3
1.1 POJEM A ÚČEL TRESTU.....	3
1.2 PROBLÉMY SPOJENÉ S TRESTEM ODNĚTÍ SVOBODY	7
1.2.1 Vyrženi z přirozeného sociálního prostředí.....	7
1.2.2 Deformující a kriminogenní prostředí	8
1.2.3 Přeplněnost věznic	9
1.2.4 Stigmatizace.....	9
1.2.5 Užívání omamných a psychotropních látek.....	10
1.3 ALTERNATIVNÍ TRESTY	11
1.4 VÝVOJ ALTERNATIVNÍCH TRESTŮ	13
2 RESTORATIVNÍ JUSTICE	16
2.1 RETRIBUTIVNÍ JUSTICE	17
2.2 RESTORATIVNÍ JUSTICE	17
2.2.1 Vývoj restorativní justice.....	17
2.2.2 Charakteristika restorativní justice	18
2.2.3 Pojem restorativní justice.....	19
2.3 VÝSKYT RESTORATIVNÍ JUSTICE V TRESTNÍM ZÁKONÍKU	20
3 CHARAKTERISTIKA DOMÁCÍHO VĚZENÍ A PRÁVNÍ ÚPRAVA	22
3.1 STRUČNÁ HISTORIE	22
3.2 PRÁVNÍ ÚPRAVA DOMÁCÍHO VĚZENÍ	23
3.3 PRÁVNÍ ÚPRAVA V TRESTNÍM ZÁKONÍKU.....	24
3.3.1 Podmínky pro uložení trestu	25
3.3.2 K povinnosti zdržovat se v obydlí v určitém časovém období	27
3.3.3 Náhradní trest odnětí svobody.....	29
3.4 PRÁVNÍ ÚPRAVA V TRESTNÍM ŘÁDU – VÝKON TRESTU	31
3.4.1 Nařízení výkonu trestu.....	32
3.4.2 Kontrola výkonu trestu	32
3.4.3 Změny v podmínkách trestu	34
3.5 DOMÁCÍ VĚZENÍ V PRAXI.....	35
3.5.1 Počet udělených trestů	35
3.5.2 Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 2027/17	37

4 CHARAKTERISTIKA A ÚLOHA PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBY PŘI UKLÁDÁNÍ TRESTU DOMÁCÍHO VĚZENÍ	40
4.1 PŘEDBĚŽNÉ ŠETŘENÍ A ZPRÁVA PROBAČNÍHO ÚŘEDNÍKA	41
4.2 PROJEDNÁNÍ PODMÍNEK PRO NAŘÍZENÍ TRESTU	43
4.3 KONTROLA VÝKONU TRESTU	44
5 PROBLEMATIKA ELEKTRONICKÉHO MONITORINGU	47
5.1 ZAVÁDĚNÍ EMS V PODMÍNKÁCH ČR	47
5.2 PROGRAMY MONITORINGU V PODMÍNKÁCH DOMÁCÍHO VĚZENÍ	49
5.3 PROSTŘEDKY A TECHNOLOGIE EMS	51
5.4 EFEKTIVITA	52
6 ZHODNOCENÍ VÝHOD A NEVÝHOD TRESTU DOMÁCÍHO VĚZENÍ.....	54
6.1 VÝHODY.....	54
6.1.1 <i>Odsouzený se vyhne kriminogenním faktorům</i>	<i>54</i>
6.1.2 <i>Zachování zaměstnání a větší šance náhrady škody poškozenému</i>	<i>55</i>
6.1.3 <i>Finanční úspora.....</i>	<i>55</i>
6.1.4 <i>Zachování rodinného kontaktu</i>	<i>56</i>
6.2 NEVÝHODY.....	56
6.2.1 <i>Neexistence EMS.....</i>	<i>57</i>
6.2.2 <i>Zneužívání trestu ze strany odsouzených.....</i>	<i>57</i>
6.2.3 <i>Malá využitelnost</i>	<i>58</i>
6.2.4 <i>Izolace</i>	<i>58</i>
6.2.5 <i>Zasahování do nedotknutelnosti obydlí spolubydlících</i>	<i>59</i>
6.3 DOTAZNÍK NA ZAMĚSTNANCE PMS	59
ZÁVĚR	66
SEZNAM PRAMENŮ A ODBORNÉ LITERATURY	68
PŘÍLHY	74
RESUMÉ	77

SEZNAM ZKRATEK

EMS	Elektronický monitorovací systém
Listina základních práv a svobod	Usnesení č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, Předsednictva České národní rady, ve znění pozdějších předpisů
NS ČR	Nejvyšší soud České republiky
OSPOD	Orgán sociálně-právní ochrany dětí
PMS/probační a mediační služba	Probační a mediační služba České republiky
Policie ČR	Policie České republiky
trestní řád	Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů
trestní zákoník	Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
Ústava ČR	Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, České národní rady, ve znění pozdějších předpisů

ÚVOD

Alternativní tresty jsou čím dál častěji skloňovaným tématem napříč odbornou právní společností. Lze je popsat jako moderní tresty, které jsou charakteristické tím, že je jejich účelem nahrazovat nepodmíněný trest odnětí svobody. Trestní zákoník z roku 2009 zakotvil domácí vězení v systému trestů jako jeden z nejnovějších alternativních trestů spolu s principy restorativní justice. Domácí vězení je po nepodmíněném trestu odnětí svobody druhým nejpřísnějším trestem v českém právním řádu. I přes výhody tohoto trestu je stále mnohem četněji udělován nepodmíněný trest odnětí svobody, a to i navzdory snaze snižovat přeplněnost věznic. Aktuálnost tématu spatřuji i v tom, že i po více než třinácti letech od zavedení tohoto trestu je stále považován za problémový a u řady soudců pořád vyvolává nedůvěru. Největší potíže jsou spojené s kontrolou výkonu tohoto trestu, nyní dokonce probíhá výběrové řízení na dodavatele elektronického monitorovacího systému, který by zajistil efektivní kontrolu trestu. Tento fakt ve mně vyvolal potřebu zjistit o tomto tématu více, a proto jsem se rozhodl zpracovat diplomovou práci na téma *Domácí vězení jako alternativní trest*.

Práce se však nebude věnovat pouze trestu domácího vězení. V úvodních dvou kapitolách postavím jakési základní kameny, na kterých budu stavět další výklad týkající se trestu domácího vězení. Nejprve bude objasněn pojem a účel trestu. Za účelem vyzdvižení trestu domácího vězení jako alternativy k nepodmíněnému trestu odnětí svobody pak považuji za vhodné se krátce zabývat problémy spojenými s nepodmíněným trestem odnětí svobody. Jak už název této práce napovídá, budu pojednávat i o alternativních trestech. Nakonec nebude chybět ani kapitola o restorativní justici, která do trestního práva přináší nový úhel pohledu.

Třetí kapitola si klade za cíl komplexně představit institut domácího vězení a jeho právní úpravu *de lege lata*. Vysvětlím zde podmínky pro uložení tohoto trestu a také situaci, kdy lze uložit náhradní trest odnětí svobody. Představena bude jak hmotněprávní, tak i procesněprávní úprava. Na část kapitoly, která se věnuje právní úpravě, navazuje úsek, který se zabývá praxí soudu při udělování

tohoto trestu, ve kterém bude mimo jiné analyzován tematický nález Ústavního soudu.

Čtvrtá kapitola se zabývá úlohou Probační a mediační služby ČR, která má za úkol nejen kontrolovat výkon trestu domácího vězení, ale také spolupracovat se soudem před udělením tohoto trestu.

Předchozí kapitola volně přechází na kapitolu, ve které se zabývám problematikou elektronického monitoringu, což se současně jeví jako největší problém diskutovaného trestu. V kapitole bude analyzováno pomalé zavádění elektronických kontrol do českých podmínek a budou představeny prostředky a technologie, které se běžně používají při elektronických kontrolách výkonu trestu.

Na závěr je zařazena kapitola, ve které se nachází zhodnocení výhod a nevýhod trestu domácího vězení. Vlastní názor, obohacený o informace odborníků z praxe, jsem si mohl udělat díky dotazníku, který jsem adresoval některým zaměstnancům Probační a mediační služby ČR. Pokládané otázky byly cílené na namátkové kontroly, které jsou v této chvíli jedinou možností, jak kontrolovat plnění výkonu trestu domácího vězení. Za pomoci odpovědí dotazovaných osob byla posouzena aktuální využitelnost a efektivita tohoto trestu. Rovněž jsem zjišťoval názor respondentů na tento „moderní“ trest.

Tam, kde jsem to považoval za vhodné, jsem text doplnil o svůj názor, případně přidal návrhy *de lege ferenda*. Mimo jiné jsem se snažil analyzovat příčiny malé využívanosti a využitelnosti tohoto trestu a zkusit se vžít do situace soudce, který rozhoduje, zda tento trest uloží. K tomuto účelu slouží poslední kapitola. Cílem diplomové práce je přinést komplexní a hodnotný náhled na téma domácího vězení v České republice. Vedlejším cílem je představení výhod a nevýhod tohoto trestu a také problematiky elektronického monitorovacího systému, který k tomuto trestu nepochybně patří. Téma by mělo být informativně přínosné. Každá z kapitol na sebe navazuje a čerpá z předchozích zjištění a závěrů. Ve své práci jsem použil metody analýzy, syntézy, generalizace komparace a metodu historickou.

1 DOMÁCÍ VĚZENÍ V SYSTÉMU TRESTŮ

Tato úvodní kapitola uvozuje celou práci, a právě proto jsem se v ní zabýval obecnou tematikou trestního práva, jako je pojem a účel trestu. Trest domácího vězení má v českém právním řádu postavení alternativního trestu, proto bude v této kapitole pojednáváno i o alternativních trestech. Domácí vězení je alternativním trestem k nepodmíněnému trestu odnětí svobody. K podtrhnutí výhodnosti udělování alternativních trestů, v čele s trestem domácího vězení, jsem do této kapitoly zařadil podkapitulu zabývající se problémy s trestem odnětí svobody. Samostatná část je věnována systému trestů a postavení domácího vězení v hierarchii trestů.

1.1 Pojem a účel trestu

Slovem trest se označuje jeden z nejcharakterističtějších pojmů trestního práva. Zároveň je to nejtypičtější trestní sankce v českém trestním právu. Profesor Jelínek ve své publikaci trest definuje jako *prostředek státního donucení, který stát užívá k ochraně zájmů chráněných zákonem, ochraně společnosti před trestnými činy a jejich pachateli. Udělením trestu se pachateli trestného činu způsobuje újma na svobodě, majetku nebo jiných právech.*¹ Trest je reakcí společnosti na čin, který je na základě zákona považován za protiprávní. Je vykonáván prostřednictvím státu. Jedná se tak o promítnutí základní zásady trestního práva *nullum crimen, nulla poena sine lege* neboli žádný trestný čin a trest bez zákona. Tato zásada je vyjádřena v článku 39 Listiny základních práv a svobod následovně: „*Jen zákon stanoví, které jednání je trestným činem a jaký trest, jakož i jaké jiné újmy na právech nebo majetku, lze za jeho spáchání uložit.*“² O vině a trestu za trestné činy rozhoduje výhradně soud.³

Hlavním znakem trestu je způsobení újmy určité osobě.⁴ Trest má působit pouze na pachatele trestného činu a zároveň by měl být spojen s odsouzením

¹ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-380-3., s. 397.

² Usnesení č. 2/1993 Sb., předsednictva České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů, čl. 39.

³ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů, čl. 90.

⁴ Slovní spojení „určité osobě“ je voleno účelově, protože existují případy, kdy pachatel a odsouzený není jedna a ta samá osoba.

ze strany společnosti.⁵ Trest za spáchaný trestný čin nastupuje pouze, když byl trestný čin a jeho pachatel odhalen. Pachatel musí být trestně odpovědný a nesmí dojít k zániku trestnosti a trestu. Zároveň musí proběhnout trestní stíhání před soudem a soud musí pravomocně rozhodnout o uložení trestu a neupustit od potrestání.⁶

V platném trestním zákoníku není účel trestu výslovně upraven. Explicitně byl vyjádřen v trestním zákonu z roku 1961, který byl účinný do doby, než stávající trestní zákoník nabyl účinnosti.⁷ Účelem trestu podle staré právní úpravy bylo chránit společnost před pachateli trestných činů, zabránit odsouzenému v dalším páchání trestné činnosti a vychovat ho k tomu, aby poctivě vedl řádný život, a tím následně působit výchovně i na ostatní členy společnosti.⁸ Takto vymezený účel je aktuální i po přijetí nového trestního zákoníku a je používán napříč odbornou právní společností. Stejně tak ho využívají i soudy ve svých rozhodnutích, včetně Ústavního soudu.

Účel trestu vymezil ve svém nálezu také Ústavní soud: „*Smyslem a účelem trestu v nejobecnějším smyslu je ochrana společnosti před kriminalitou. Žádné jiné cíle trestem sledovat nelze, což znamená, že trest nesmí být prostředkem řešení jiných společenských problémů... Trest ukládaný pachateli v sobě spojuje jak moment trestní represe a prevence ve vztahu k němu samotnému (individuální represe a individuální prevence), tak i moment výchovného působení na ostatní členy společnosti (generální prevence).*“⁹ Ochranu společnosti chápeme ve smyslu ochrany oprávněných práv a svobod jednotlivců. Toho je možné docílit zabráněním pachateli v páchání další trestné činnosti a vedením pachatele k tzv. řádnému životu. Zabránit pachateli v páchání trestné činnosti lze dvěma způsoby. Velice účinný, ale dočasný způsob (pokud se nejedná o trest odnětí svobody na doživotí), jak pachateli zabránit v páchání trestné činnosti, je ho uvěznit. Nepřímo lze zabránit pachateli ve spáchaní trestného činu již pouhou existencí

⁵ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 7. aktualizované a doplněné vydání. s. 398.

⁶ PŮRY, František. Oddíl první. [Společná ustanovení o trestech (§ 23-30)]. In: ŠÁMAL, Pavel, PŮRY, František, RIZMAN, Stanislav. *Trestní zákon*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, ISBN 978-80-7179-547-6. s. 177, marg. č. 1.

⁷ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 7. aktualizované a doplněné vydání. s. 399.

⁸ Zákon č. 140/1961 Sb., Trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, § 23.

⁹ Nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 463/97.

trestu uvedeného v trestním zákoníku.¹⁰ Vedení pachatele k řádnému životu může být realizováno pomocí opatření, která přímo sledují výchovný cíl. Například se může jednat o podmíněné odsouzení, kdy se odsouzený sám zaváže, že bude dodržovat řádný život, a v případě porušení tohoto slibu bude soud reagovat přeměnou trestu na nepodmíněný trest odnětí svobody.¹¹

Vedle těchto způsobů je také možné působit na odsouzené ve vězení různými výchovnými činnostmi. Tento způsob nápravy odsouzených se však v praxi neseťkává s velkým úspěchem. Většinu odsouzených ve výkonu trestu odnětí svobody totiž tvoří recidivisté.¹² Výchovné působení na společnost neboli generální prevence má působit na veřejnost zvenčí.¹³ Společnost je informována o škodlivosti konkrétního jednání a obyvatelé vědí, že jsou chráněni od pachatelů, a navíc jsou poučeni, jakému jednání se vyhnout, protože je protiprávní.

Uložením spravedlivého trestu se pachateli účinně zabrání v dalším páčání trestné činnosti. Ostatním, kteří ještě nejsou rozhodnuti pro spáchání trestného činu, se tímto dává signál, že trest je neodvratitelný, nebo je alespoň vysoká pravděpodobnost jeho potrestání. Spořádaní občané jsou upozorněni na nebezpečnost trestných činů a zároveň se dozvídají, že postihované jednání je nežádoucí. Včasné a spravedlivé trestání pachatelů posiluje pocit právní jistoty a důvěry v právní stát. Výchovné hledisko by nemohlo být realizováno bez mediální pozornosti trestních kauz a zásady veřejnosti trestního řízení.¹⁴ Pro naplnění účelu trestu je třeba pachatele potrestat v blízké době od spáchání trestného činu. Čím déle je pachatel potrestán od doby spáchání trestného činu, tím více se vytrácí výchovné hledisko. Navíc pachatel může dál páchat trestné činy a společnost tím pádem není ochráněna.

¹⁰ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 7. aktualizované a doplněné vydání, s. 401.

¹¹ Ibidem.

¹² Podle statistické ročenky Vězeňské služby ČR bylo v roce 2021 v českých věznicích 65,56 % odsouzených, kteří již měli vykonán jeden a více trestů odnětí svobody. zdroj: Statistická ročenka Vězeňské služby České republiky 2021 [online]. s. 123. odbor správní Generálního ředitelství Vězeňské služby České republiky, 2022 [cit. 2023-02-25]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/odbor-spravni/statistiky/rocenky/statisticka-rocenka-2021.pdf>

¹³ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 7. aktualizované a doplněné vydání, s. 401 – 402.

¹⁴ Ibidem, s. 402.

Jelikož účel trestu není v trestním zákoníku výslovně uveden, je podle důvodové zprávy k trestnímu zákoníku při ukládání trestu nutné dbát na základní zásady trestání. Jednotlivé zásady zde budou postupně představeny. Zásada zákonnosti a zásada zákazu krutých, nepřiměřených a ponižujících trestních sankcí je upravena v ustanovení § 37 trestního zákoníku. Sankce musí odpovídat spáchanému trestnému činu. Zásada zákonnosti stanovuje, že sankce lze ukládat jen na základě zákona. Zásada přiměřenosti udává požadavek, aby trest byl adekvátní ke škodlivosti spáchaného trestného činu. Zásada individualizace použitých sankcí přikazuje, že výměra i sankce musí být ukládány na základě přihlídnutí k okolnostem závažnosti trestného činu a k možnostem sociální reintegrace pachatele, jeho poměrům a s přihlídnutím k přiměřené satisfakci osob poškozených trestným činem. Také existuje zásada neslučitelnosti určitých druhů sankcí u téhož pachatele.¹⁵ Zásada personality sankce se projevuje tím, že sankce by měla postihovat jen pachatele trestného činu a vliv sankce na pachatelovo okolí, v čele s rodinou, by měl být minimalizován.¹⁶

Nakonec se zde objevuje zásada humanity sankcí, která zakotvuje zákaz ukládání krutých a nepřiměřených sankcí ve vztahu ke konkrétnímu pachateli. Vzniká tak požadavek, aby k dosažení společensky prospěšného účelu sankce byly ukládány sankce méně intenzivní na úkor ukládání sankcí intenzivnějších. Vychází se z toho, že sankce nepostihuje vždy jen pachatele trestného činu, ale často také jeho nejbližší okolí.¹⁷ Lze uzavřít, že při výkonu trestu nemůže jít o vyčlenění odsouzeného ze společnosti tím, že se popře jeho osobnost a individualita a negují se jeho pozitivní rysy.¹⁸ Při úvaze soudu, zda pachateli uloží trest domácího vězení, musí soud přihlídnout ke všem výše uvedeným zásadám trestání. Soudce by se měl držet toho, že pokud je to možné, tak by vždy měl přicházet v úvahu trest, který méně zasahuje do života pachatele.

¹⁵ Typicky není možné udělit trest odnětí svobody a trest domácího vězení zároveň.

¹⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, č. 40/2009 Dz, § 37.

¹⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, č. 40/2009 Dz, § 37.

¹⁸ VANDUCHOVÁ, Marie. § 37 [Obecné ustanovení pro ukládání trestních sankcí]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, ISBN 978-80-7400-428-5.s. 501, marg. č. 2.

1.2 Problémy spojené s trestem odnětí svobody

Nepodmíněný trest odnětí svobody je trest *ultima ratio*, soudy ho tedy mohou použít pouze v případě, kdy uložení jiného, mírnějšího trestu již nepostačuje. Také se jedná o trest hlavní a univerzální, jelikož je možné ho uložit za všechny trestné činy. Jeho zásadní význam je spatřován při určování závažnosti trestných činů, což lze posoudit podle výše trestní sazby za jednotlivé trestné činy.¹⁹ Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů, stanovuje, že hlavním účelem tohoto trestu by mělo být působení na odsouzené tak, aby bylo snižováno nebezpečí recidivy jejich kriminálního chování a aby odsouzení vedli po propuštění soběstačný život v souladu se zákonem. Dále má sloužit k ochraně společnosti před samotnými pachateli trestných činů a bránit jim v dalším páchání trestní činnosti.²⁰ Částečně se tak účel tohoto trestu shoduje s účelem obecného trestu, který byl vysvětlen výše. Je otázkou, zda se daří účel tohoto trestu ve vězeních naplňovat. O těchto otázkách bude pojednávat i tato kapitola.

Dále je v této kapitole popsáno několik autorem vybraných negativních stránek souvisejících s nepodmíněným trestem odnětí svobody. Výčet negativ není uzavřený, ale pouze demonstrativní, jelikož s tímto trestem je spojeno mnohem více negativních jevů než s alternativními tresty. V této kapitole jsem se zaměřil převážně na negativa z pohledu odsouzeného a jeho života. Tato kapitola zpracovává problematiku zhoršujících se sociálních vztahů, problémy s užíváním omamných a psychotropních látek, kriminogenní prostředí a několik dalších negativních aspektů.

1.2.1 Vytržení z přirozeného sociálního prostředí

V některých případech je izolace pachatele ve vězení přínosná, protože jsou u něj zpřehrány negativní sociální vazby. Na druhou stranu dochází uvězněním

¹⁹ DRAŠTÍK, Antonín. § 55. In: DRAŠTÍK, Antonín, et al. *Trestní zákoník: komentář*. [online]. marg. č. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-790-4. Wolters Kluwer [cit. 2023-3-9]. Dostupné z: https://www.aspi.cz/products/lawText/13/6500/1/2#pa_55

²⁰ Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů, § 1 odst. 2.

k zpretrhání i pozitivních sociálních vazeb, jako jsou vazby rodinné a pracovní. Odsouzený přichází o práci a o kontakt s rodinou a přáteli.²¹

Rodinné zázemí hraje pro pachatele od počátku trestního řízení až do propuštění z výkonu trestu významnou roli. Partnerské vztahy představují aspekt, který je v průběhu výkonu trestu silně testován. Pokud je odsouzený v manželském svazku a má s partnerkou děti, jeho družka se stává de facto samoživitelkou, která je na výchovu dětí sama. Pokud se jedná o manželství bez dětí, tak zde nastává riziko, že manželství nevydrží a rozpadne se. Odsouzený tímto ztrácí rodinné vazby, které jsou zásadní pro resocializaci po odpykání trestu. Potomci jsou na svých rodičích často závislí, pokud tedy dojde k jejich odloučení, je dítě vystavováno stresu a psychické zátěži, což se může projevit na jeho vývoji. Velký problém nastává, pokud má dítě pouze jednoho rodiče. V případě, že je rodič odsouzen k trestu odnětí svobody, musí se o dítě po dobu výkonu trestu postarat příbuzný. V krajním případě nastupuje ústavní péče. Je třeba říci, že s tímto musí pachatel počítat už ve fázi, kdy ho napadne myšlenka, že spáchá trestný čin. Většina pachatelů ale nepočítá s tím, že se na jejich čin kdykoliv přijde, a tak na jejich činy doplácí i jejich děti.

1.2.2 Deformující a kriminogenní prostředí

Výše bylo uvedeno, že izolace je pro pachatele někdy přínosná, protože již není vystaven negativním sociálním vazbám. Tento fakt ale naráží na realitu vězeňského prostředí, kde jsou koncentrováni lidé s kriminální minulostí, což přirozeně vede k navazování nových kontaktů s dalšími lidmi z kriminálního prostředí. Odsouzený se od těchto lidí učí nové kriminální činnosti. Prostor vězení se pro odsouzeného stává prostředím běžným.²² Místo toho, aby byl pachatel izolován od rušivých elementů, které ho svádí ke kriminálním činnostem, tak je jim spíše vystaven.

Je dokázáno, že ve věznicích se projevují jevy, které nejsou v souladu se snahou o napravení chování a postojů odsouzených a zamezení jejich kriminálních činností. Jsou jimi například vzájemná demoralizace a utvrzování se v kriminálních činnostech. Vězeňská služba pak na vězně působí donucovacími

²¹ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vyd. Praha: Leges, 2014. Teoretik. ISBN 978-80-87576-93-9. s. 20.

²² Ibidem.

prostředky, které posilují jejich otrlost, lhostejnost a podlézavost. Vězeňské prostředí narušuje pozitivní vlastnosti, jako je sebeovládání, samostatnost, schopnost samostatně se rozhodovat. Dále je porušována ukázněnost a místo toho přichází výchova k nesamostatnosti a bezmyšlenkovitému plnění příkazů. Odsouzeným pak chybí vlastní osobnost, která je tolik důležitá pro resocializaci. Izolace od opačného pohlaví vede k homosexuálním sexuálním stykům, které s sebou nesou riziko pohlavních nemocí. Dále pak u vězňů roste zadluženost.²³ Z výše uvedeného textu vyplývá, že uvěznění přináší pro odsouzeného celou řadu sociálních problémů. Odsouzený je po propuštění těmito jevy ovlivněn i v běžném životě a nedokáže být samostatný a vést řádný život. To ho poté předurčuje k tomu, aby ve své kriminální činnosti pokračoval.

1.2.3 Přehlednost věznic

Systémovým problémem, který brání naplňování účelu trestu je, neustálá přehlednost věznic. Problém spočívá v neoddělování jednotlivých skupin odsouzených, což vede k problémům při individuálním zacházení s vězni. V některých věznicích dochází ke zřizování hromadných ubytování na chodbách.²⁴ Přehledností věznic jsou negativně ovlivněny také služby, což může ve svém důsledku vést k tomu, že tento problém bude představovat nelidské nebo ponižující zacházení. S přehledností věznic přichází zhoršené hygienické podmínky, nedostatek soukromí, přetížení zdravotnických služeb, větší napětí mezi vězni a vyšší míra násilí. Zároveň to s sebou nese větší riziko pro dozorce.²⁵

Přehlednost věznic je možné řešit výstavbou nových věznic, častějším udělováním alternativních trestů nebo využíváním odklonů. Možné řešení spočívá v dekriminálníci některých trestných činů.

1.2.4 Stigmatizace

K trestu neodmyslitelně patří i společenské odsouzení. Pokud všechny tresty spojuje společenské odsouzení, tak lze říci, že o tomto trestu to platí

²³ SOCHŮREK, Jan. *Negativní jevy vězení* in Kapitoly z penologie. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2007. ISBN 978-80-7372-205-0. s. 6.

²⁴ MOUDRÝ, Petr. *Vliv vybraných druhů trestů na resocializaci odsouzených – 1. část*. Trestněprávní revue, 2021, č. 3, s. 131-139, bod 4.3.

²⁵ SVOBODA, Milan, ed. *Vězeňství II*. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, [2019]. Stanoviska (Kancelář veřejného ochránce práv). ISBN 978-80-7598-410-4. s. 19.

dvojnásobně. K trestu odnětí svobody neodmyslitelně patří i resocializace odsouzeného. Pro širokou veřejnost dostane odsouzený nálepkou vězně. Tohoto stigma se odsouzený zbavuje obtížně. Po odpykání trestu se okruh pracovního uplatnění odsouzenému výrazně zužuje.²⁶ Odsouzený je stigmatizován faktem, že má v trestním rejstříku záznam. To tvoří velkou bariéru při hledání nového zaměstnání. Odsouzení se navíc bojí uvádět své pracovní zkušenosti, které nabyli ve vězeňské práci, a také se nehlásí na pozice, kde se vyžaduje výpis z trestního rejstříku.²⁷

1.2.5 Užívání omamných a psychotropních látek

Další negativní jev vyskytující se ve vězení je závislost na užívání omamných a psychotropních látek. I přes fakt, že omamné látky jsou ve věznicích podle předpisů zakázané, jsou v běžné praxi Vězeňskou službou ČR spíše tolerované, a to hlavně z důvodu vyhýbání se zbytečným problémům s vězni. Pokud by bylo vězňům striktně zakazováno brát drogy, nastane ve vězení chaos a závislí vězňové se stanou nevyzpytatelní a agresivní ke svému okolí. Mimo vězně, kteří jsou již při nástupu do výkonu trestu na drogách závislí, se s drogami ve vězení setkávají i dříve drogově nezávislí vězni. Nejvíce náchylní k vytvoření si závislosti na drogách jsou prvověznění odsouzení a vězni v nedobré psychické stavu.²⁸

Po odpykání trestu si tito lidé odnáší novou závislost, která negativně ovlivní jejich životy. Za účelem sehnání drog vyhledávají lidi, kteří jim je zprostředkují. Tím se automaticky zvyšuje pravděpodobnost, že se dále budou setkávat s lidmi z kriminálního prostředí. Vězni si odnáší také finanční hendikep a místo úspor, které by získali vězeňskou prací, odchází bez financí.²⁹

Z výše uvedeného je možné vyvodit, že negativní jevy jsou ve velké míře součástí trestu odnětí svobody. Podmínky výkonu trestu odnětí svobody jsou podle penologů, penitenciářích psychologů a pedagogů považovány za desocializační, nikoli resocializační.³⁰ Působení vězení tak jde proti účelu

²⁶ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vyd. str. 20 – 21.

²⁷ MOUDRÝ, Petr. *Vliv vybraných druhů trestů na resocializaci odsouzených – 1. část*. *Trestněprávní revue*, 2021, č. 3, s. 131-139, bod 3.2.

²⁸ SOCHŮREK, Jan. *Negativní jevy vězení* in *Kapitoly z penologie*. s. 36.

²⁹ *Ibidem*, s. 39 – 40.

³⁰ *Ibidem*, s. 6.

trestu. Tyto jevy by se daly jednoduše eliminovat častějším udělováním alternativních trestů, a to v případech, kdy je to možné. Jedinou výhodou nepodmíněného trestu je ochrana společnosti před pachateli. Vězení bohužel neřeší příčinu, ale pouze následek.

1.3 Alternativní tresty

System alternativních opatření v rámci trestního práva je charakterizován svým účelem nahrazovat nepodmíněný trest odnětí svobody. Tento systém lze rozdělit na dvě části. Rozlišují se hmotněprávní alternativní opatření a procesní alternativní opatření (neboli odklony). Hmotněprávní alternativní opatření se dále dělí na alternativní tresty a alternativy k potrestání.³¹ Jelikož trest domácího vězení patří do skupiny alternativních trestů, je tato kapitola zaměřena na alternativní tresty.

Za alternativní tresty jsou podle prof. Jelínka považovány všechny tresty nespojené s nepodmíněným odnětím svobody. Toto východisko vymezuje alternativní tresty v širokém pojetí. Alternativní trest by pak podle Jelínka byl každý trest uvedený v ustanovení § 52 trestního zákoníku kromě nepodmíněného trestu odnětí svobody.³² Jmenovitě uvedené jsou to: domácí vězení, obecně prospěšné práce, propadnutí majetku, peněžité trest, propadnutí věci, zákaz činnosti, zákaz držení a chovu zvířat, zákaz pobytu, zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce, ztráta čestných titulů nebo vyznamenání, ztráta vojenské hodnosti, vyhoštění, podmíněné odsouzení, podmíněné odsouzení s dohledem.³³ V užším pojetí mezi tyto tresty řadíme pouze druhy trestů, které mají nahrazovat uvěznění ve vězení. Jedná se o trest domácího vězení, trest obecně prospěšných prací, peněžité trest, podmíněné odsouzení, podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody a podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody s dohledem. Tyto typy trestů jsou speciální v tom, že kromě peněžitého trestu

³¹ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vyd. s. 30.

³² JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 7. aktualizované a doplněné vydání. s. 405.

³³ Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, § 52.

je nelze uložit společně s nepodmíněným trestem odnětí svobody, což vyjadřuje jejich alternativní povahu.³⁴

Alternativa je zachována i v případě, jestliže je trest spojen s omezením svobody.³⁵ Toto lze uvést na příkladu domácího vězení. Alternativa trestů je vyjádřena tím, že soud má při rozhodování o udělení trestu možnost rozhodnout, zda udělí odsouzenému nepodmíněný trest odnětí svobody, nebo trest alternativní, který odsouzený vykoná na svobodě.³⁶ Tento druh trestů je vhodné udělovat především za méně závažnou trestnou činnost a při šetření zásady *ultima ratio*. Nepodmíněný trest odnětí svobody má být ukládán pouze, pokud nepostačuje uložit alternativní trest. Pokud soud uloží pachateli alternativní trest, je možné to chápat jako důvěru v pachatele a v jeho kladné stránky. Tyto tresty s sebou nesou menší riziko recidivy než u odsouzených k nepodmíněnému trestu odnětí svobody a větší zodpovědnost kladenou na pachatele.³⁷

Z kapitoly o negativních jevech nepodmíněného trestu odnětí svobody mimo jiné vyplývá fakt, že negativní jevy vězeňství existují proto, že dochází k vytržení pachatele z jeho přirozeného sociálního prostředí. Pachatel je umístěn do kriminogenního izolovaného prostředí věznice. Má-li být trestem dosaženo nápravy pachatele, tak je k jeho úspěšné resocializaci vhodnější, aby trest probíhal na svobodě a pachatel se tak vyhnul všem kriminogenním vlivům. Na základě tohoto jsou někdy alternativní tresty označovány jako *community sanctions* - v překladu tresty vykonávané ve společenství.³⁸

Výhodou alternativních trestů je, že zamezují výskytu negativních jevů vězeňství, protože pachatel si svůj trest odpykává na svobodě a neztrácí tak sociální vazby. Kromě zamezení negativních jevů vězeňství je výhodou to, že je pachatel schopen lépe hradit poškozenému způsobenou škodu. Alternativní tresty také představují menší zátěž pro státní rozpočet.³⁹ Vhodnou cílovou skupinou pro ukládání alternativních trestů jsou pachatelé, u kterých přichází v úvahu uložení

³⁴ TIBITANZLOVÁ, Alena. *Odklony v trestním řízení*. Praha: Leges, 2018. Teoretik. ISBN 978-80-7502-319-3. s. 26.

³⁵ Trest domácího vězení a obecně prospěšné práce.

³⁶ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 7. aktualizované a doplněné vydání. s. 405.

³⁷ TIBITANZLOVÁ, Alena. *Odklony v trestním řízení*. s. 27.

³⁸ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vyd. s. 21.

³⁹ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 7. aktualizované a doplněné vydání. s. 405.

krátkodobého trestu odnětí svobody do 1 roku. I krátká doba strávená ve vězení je dostatečně dlouhá na to, aby se projevy negativní faktory vězeňství. S tímto názorem se zcela ztotožňoval německý kriminolog a právník z 19. století Franz von Liszt, který uváděl že „*krátkodobý trest odnětí svobody spojený s pobytem ve věznici či v ústavu je zcela neefektivní, v podstatě je společensky škodlivý – neodstrašuje, nenapravuje a odsouzeného pouze kriminálně kazí.*“⁴⁰ Další neméně vhodnou cílovou skupinou budou pachatelé méně závažné trestné činnosti a mladiství. U nich se lze domnívat, že náprava a resocializace nebude tolik obtížná. Ponecháním pachatele na svobodě stát projevuje víru, že již tento fakt pomůže dosáhnout nápravy a resocializace. K tomu má napomáhat i práce PMS, která spolupracuje s pachateli vykonávajícími trest na svobodě.⁴¹

Spáchání trestného činu by mělo vést k odsouzení pachatele a rozhodnutí o vině a uložení trestu. Účelem alternativních trestů je v patřičných případech zabránit použití nepodmíněného trestu odnětí svobody.⁴² Trest by ale na druhou stranu neměl být příliš mírný, i alternativní trest v sobě může nést odstrašující účinek trestu.

1.4 Vývoj alternativních trestů

V České republice byly alternativní tresty zaváděny postupně v důsledku pozitivních zkušeností ze zahraničí. Vývoj českého trestního práva byl ovlivněn změnou politického spektra po roce 1989, kdy začalo docházet k rozšiřování alternativních trestů, které byly implementovány novelizacemi trestních zákonů. Významnou událostí bylo zrušení trestu smrti a jeho nahrazení výjimečným trestem odnětí svobody na doživotí, což zdůraznilo důležitost zásady humanismu. Novelou z roku 1993 se rozšířil okruh činností, které mohou být zakázány v rámci trestu zákazu činnosti, a zvýšila se horní hranice peněžitého trestu na 5 000 000 Kč.⁴³

V roce 1996 byl do českého právního řádu zaveden nový trest – trest obecně prospěšných prací. V roce 1998 bylo zavedeno podmíněčné odsouzení

⁴⁰ TIBITANZLOVÁ, Alena. *Odklony v trestním řízení*. Praha. s. 18.

⁴¹ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vyd. str. 21 – 22.

⁴² *Ibidem*, s. 31.

⁴³ *Vývoj alternativních trestů v České republice*. Justice.cz [online]. Ministerstvo spravedlnosti ČR [cit. 2022-12-19]. Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/alternativni-tresty?clanek=vyvoj-alternativnich-trestu-v-ceske-republice>

s dohledem a podmíněčné upuštění od potrestání s dohledem. Velká novela starého trestního zákona z roku 2001 přinesla rozvoj alternativního přístupu k řešení trestních věcí. Byla posílena pozice trestu odnětí svobody jako *ultima ratio* tím, že byla zakotvena výjimečnost ukládání tohoto trestu za trestné činy s horní hranicí sazby, která nepřevyšuje 3 léta.⁴⁴

Důležitou změnu v oblasti alternativních přístupů v českém trestním právu přineslo přijetí trestního zákona z roku 2009. Podle tohoto zákona je potřeba na protiprávní jednání reagovat prostředky trestního práva až v krajních případech. Trest není podle této právní úpravy považován pouze za odplatu pachateli, ale vychází se zde z prvků restorativní justice. Mimo jiné se nově usiluje o sociální reintegraci pachatele. Důležitý je i pohled oběti, které má být umožněna satisfakce. Za účelem zajištění pozitivní motivace pachatele se změnila hierarchie sankcí. Nově je tak kladen důraz na individuální přístup k řešení trestních věcí společně s širokým užitím alternativních trestů.⁴⁵

Novinkou bylo zavedení dvou nových trestů. První z nich je zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské události. Druhý nově zavedený trest je trest domácího vězení. Maximální možná výše peněžitého trestu byla zvýšena na 36,5 milionu Kč. Novelou trestního zákoníku z roku 2011 byly zmírněny podmínky udělování alternativních trestů. Zároveň byla zpřísněna podmínka pro udělování nepodmíněných trestů odnětí svobody, pokud trestní sazba nepřevyšuje 5 let. Od té doby lze uložit nepodmíněný trest jen za podmínky, že by vzhledem k osobě pachatele uložení jiného trestu zjevně nevedlo k tomu, aby pachatel vedl řádný život. Tímto bylo mimo jiné potvrzeno postavení trestu odnětí svobody v systému trestů jako *ultima ratio*.⁴⁶ Naposledy byl výčet trestů rozšířen zákonem č. 114/2020 Sb., kterým se mění trestní zákoník a přinesl nový trest zákazu držení a chovu zvířat.⁴⁷ Kvalita přijatých novel se různí, ale dá se říct, že jednu věc mají společnou. Tou je zřejmá snaha zákonodárce redukovat počet ukládání nepodmíněných trestů odnětí svobody. Zákonodárce byl motivován především

⁴⁴ *Vývoj alternativních trestů v České republice*. Justice.cz [online]. Ministerstvo spravedlnosti ČR [cit. 2022-12-19]. Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/alternativni-tresty?clanek=vyvoj-alternativnich-trestu-v-ceske-republice>

⁴⁵ *Ibidem*.

⁴⁶ *Ibidem*.

⁴⁷ PAVLOVIČOVÁ, Kristýna. *Trest zákazu držení a chovu zvířat*. *Trestněprávní revue*, 2021, č. 1, s. 23 - 26.

snahou snížit finanční náklady spojené s výkonem nepodmíněného trestu odnětí svobody.⁴⁸ Dále by motivace zákonodárce měla spočívat v ulevení přeplněným věznicím.

⁴⁸ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vyd. s. 16.

2 RESTORATIVNÍ JUSTICE

Pojetí trestu a jeho smysl lze vykládat ve dvou základních koncepcích. První z nich je ta přísnější, teorie absolutní. Ta vychází z myšlenky, že *se trestá, protože bylo způsobeno zlo*. Je možné ji nazvat jako teorii odplaty. Příznivci této teorie byli Aristoteles, Akvinský, Kant a další. Jelikož je člověk svobodná osoba a má svobodu rozhodování, je volba spáchání trestného činu pouze na něm. Na základě svobodného rozhodnutí má také za toto jednání přijít adekvátní trest. Potrestáním je naplněna spravedlnost a misky vah jsou znovu vyváženy. Trest má přijít automaticky po spáchání trestného činu. Pachatel se vykonáním trestu smiřuje se společností a ta mu odpouští.⁴⁹

Na druhém břehu stojí teorie relativní, nebo také teorie prevence. Příznivci této teorie zastávají názor, že *pachatel musí být potrestán, aby nebylo páčáno zlo*. Na rozdíl od teorie absolutní tato teorie dává přednost prevenci před přísným trestem. Pachatel má být trestem vychovaný k tomu, aby pochopil škodlivost svého trestného jednání a už jej nikdy neopakoval. Příznivcem této teorie byl C. Beccaria, který se vyjádřil tak, že odstrašující účinek trestu nespočívá v jeho přísnosti, ale v neodvratnosti trestu. Na obě tyto teorie navázala teorie smíšená, která se snaží extrahovat to nejlepší z obou koncepcí. Ideálně pak aby trest za spáchané provinění obsahoval odplatu i nápravu zločince.⁵⁰ České trestní právo je dle mého názoru správně založeno na smíšené teorii trestání. Spojuje ochranné, nápravné a generálně preventivní působení trestu, viz kapitola o účelu trestu.

Přestože je absolutní teorie historicky starší, neznamená to ale, že by nebyla aktuální. Hlavně však proto, že společnost je naladěna na vlnu, že každý trestný čin má být potrestán co nejpřísněji a že každý pachatel má být izolován.⁵¹ Bohužel tento přístup neřeší příčinu, když se jedná jen o dočasnou záležitost do uplynutí trestu. Nenapravený a nepoučený pachatel se stává recidivistou. Z tohoto důvodu je dle mého názoru vhodné upřít pozornost na restorativní justici a snažit se ji více aplikovat v praxi.

⁴⁹ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 7. aktualizované a doplněné vydání. s. 396.

⁵⁰ *Ibidem*, s. 397.

⁵¹ *Ibidem*.

2.1 Retributivní justice

Retributivní justice je pojetí trestního soudnictví, které se zaměřuje na spravedlivé potrestání pachatele. Představuje opačný směr oproti retributivní justici. Naproti ní se nezaměřuje na navrácení stavu před trestným činem. Pro tento koncept je důležitější trest. Nejčastěji se užívá trest odnětí svobody, alternativní tresty jsou odloženy stranou. Role oběti je oslabena, protože podle této koncepce je pravou obětí stát.⁵² Základní myšlenka plyne z toho, že pachatel si trestným činem obstaral výhodu. Tuto nespravedlnost je možné napravit udělením trestu. Trest musí být uložen v souladu s přísnými pravidly, protože trest je důvodný pouze v případě, pokud způsobí pachateli utrpení.⁵³

Morální zavržení a stigmatizace jsou vhodnými způsoby, kterými lze potrestat pachatele. Zároveň je to vhodná ochrana společnosti. Jednou z hlavních metod tohoto směru je represe. Oběť nebo poškozený nefiguruje jako důležitá osoba v řešení trestného činu. Aktivně se účastní pouze na podání svědecké výpovědi. Hlavní roli a zodpovědnost za celou věc přebírají orgány činné v trestním řízení, soudci a obhájci. Pachatel a oběť mají možnost celou věc sledovat bez možnosti aktivní participace. Ve vzdálené minulosti byl tento koncept celkem účinný, ale koncem 20. století se svojí vysokou finanční nákladností a nízkou efektivitou stává tato koncepce překonanou. V současné době je proto tento koncept doplňován nebo dokonce v určitých případech nahrazován pojetím restorativní justice.⁵⁴

2.2 Restorativní justice

2.2.1 Vývoj restorativní justice

Vznik restorativní justice se začal formovat v průběhu 70. let 20. století původně jako mediační program pro mladistvé oběti a pachatele v Kanadě a USA.

⁵² KRATOCHVÍL, Vladimír. *Kurs trestního práva: trestní právo hmotné: obecná část*. Praha: C. H. Beck, 2009. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7400-042-3. s. 468.

⁵³ STRÉMY, Tomáš, KURILOVSKÁ Lucia a VRÁBLOVÁ Miroslava. *Restorativna justícia*. Praha: Leges, 2015. Teoretik. ISBN 978-80-7502-075-8. s. 74.

⁵⁴ VÁLKOVÁ, Helena. *Retribuční justice - spravedlnost*. In: HENDRYCH, Dušan a kol. *Právnický slovník. 3. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2009. [online]. [cit. 2023-02-04]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembqhfwp64zrguxhezluojuwe5ldnzuv62tvon2gsy3fonyheylwmvsgy3tpon2a#>

Pro velký úspěch se tato koncepce začala rozšiřovat do zemí západní Evropy, a později se začala využívat i pro dospělé. V České republice se restorativní justice začala vyvíjet po pádu komunismu v roce 1989 společně s přijímáním alternativních trestů. Začaly se prosazovat principy demokratického právního státu a rovnováha mezi lidskými právy a právem na projednání trestného činu se vyvážila.⁵⁵

2.2.2 Charakteristika restorativní justice

Restorativní koncept justice představuje naprosto odlišný přístup k zacházení s pachateli a oběťmi než retributivní justice. Tradiční reakce společnosti na kriminalitu není pro restorativní justici adekvátní. Obě tyto metody zastávají určitý přístup k řešení problému zločinnosti. Každá však na opačné stupnici měřítko. Restorativní justice řeší pochopení konfliktu pachatelem a jeho následný přístup k oběti. Pachatel musí přijmout odpovědnost za to, co provedl a musí se snažit urovnat následky vzniklé oběti. Jde o smíření oběti s pachatelem. Trestní spravedlnost je předána do rukou osob nejvíce zasažených trestným činem.⁵⁶ „Na nejobecnější úrovni je možno tento koncept označit jako jiný úhel v nazírání na trestnou činnost a jiný přístup k řešení jejích následků.“⁵⁷

Trestným činem rozumí restorativní justice konflikt mezi obětí a pachatelem. Pokud jde o narušení vztahů mezi státem a pachatelem, tak toto je druhořadé. Tento konflikt je možné vyřešit pouze za aktivní spolupráce zúčastněných stran, tedy oběti a pachatele. Restorativní justice vytváří možnost vyřešení konfliktu a do řešení je zakomponována omluva, lítost pachatele nad svým činem, odpuštění oběti a náhrada škody. Hledání spravedlivého trestu je až na druhém místě.⁵⁸

Urovnání konfliktu má esenciální význam pro restorativní justici. Náprava újmy způsobené trestným činem má vysoký výchovný a resocializační účinek pro pachatele. Pachatel je napřímo konfrontován s obětí a postoj, který

⁵⁵ TIBITANZLOVÁ, Alena. *Odklony v trestním řízení*. s. 88.

⁵⁶ *Ibidem*, s. 18 – 19.

⁵⁷ RJ: Česko restorativně: *Strategie restorativní justice pro Českou republiku* [online]. 2021. s. 34. [cit. 2023-02-05]. Dostupné z: <https://restorativni-justice.cz/wp-content/uploads/2021/03/PROHLEDNOUT-STRATEGII-RJ-PRO-CR.pdf>

⁵⁸ ZEHR, Howard. *Úvod do restorativní justice*. Praha: Sdružení pro probaci a mediaci v justici, 2003. ISBN 80-902998-1-4. s. 26.

zaujme, může ukazovat, že se dokáže vypořádat s příčinou svého trestného činu, a že riziko recidivy je nízké. Naopak klasická kontradiktornost trestního řízení má za následek, že si pachatel všímá jen svých zájmů. Trestní řízení a uvěznění prohlubuje pocit pachatele, že se odcizuje od společnosti a nepřebírá za své jednání odpovědnost. Uložením trestu nepřichází zodpovědnost, odpovědnost přichází až s pochopením následků svého činu a uznáním, že určité jednání byla chyba.⁵⁹

Důležité je poznamenat, že restorativní justice není synonymum pro alternativní trestání. Tyto pojmy spolu sice velice úzce souvisí, ale restorativní přístupy mohou být využity i v kombinaci či zároveň s využitím trestu odnětí svobody.⁶⁰ Podle výzkumů, které zkoumají potřeby obětí a poškozených trestným činem, nemusí být potrestání pachatele to, k čemu se tito lidé nejvíce přiklání. V mnoha případech je pro ně podstatnější náhrada škody, možnost vyjádřit své pocity anebo si vyslechnout upřímnou omluvu a vysvětlení pohnutek pachatele.⁶¹

Výhodou je vysoká úroveň spokojenosti a satisfakce obětí. Další nespornou výhodou pro společnost je také příznivá hodnota počtu recidivistů ve srovnání s programy retributivní justice.⁶² Nejzásadnějším úkolem v aplikaci principů restorativní justice je dosažení situace, kdy pachatel pochopí a uzná svoji vinu. Pachateli se tak poskytuje příležitost pro odčinění trestného činu. Toto by měla být nejlepší záruka, že nedojde k recidivě trestního jednání.⁶³ Osobně si myslím, že nejhorší je trest, u kterého pachatel nepochopí, co udělal špatně. Po odpykání takového trestu je pachatel odsouzen k tomu, aby opakoval svou minulost.

2.2.3 Pojem restorativní justice

Pojem restorativní justice není obecně definován na úrovni států ani na úrovni obecného dokumentu OSN. I přesto, že neexistuje žádná obecná shoda na oficiální definici, je vhodné popsat základní stavební kameny tohoto institutu.

⁵⁹ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vyd. s. 24 – 25.

⁶⁰ *Ibidem*, s. 23 – 25.

⁶¹ TIBITANZLOVÁ, Alena. *Odklony v trestním řízení*. s. 53.

⁶² KARABEC, Zdeněk. *Restorativní justice: sborník příspěvků dokumentů*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2003. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 80-7338-021-8. s. 82.

⁶³ *Ibidem*, s. 10.

Programem restorativní justice se rozumí jakýkoliv program, který využívá restorativní procesy nebo si klade za cíl dosáhnout restorativních výsledků. Restorativní výsledek znamená dohodu, která vznikla během restorativního procesu, kde se uplatňují principy restorativní justice, včetně mediace mezi obětí a pachatelem a jakéhokoliv obnovovacího procesu. Cílem obnovovacího procesu je reintegrace pachatele nebo oběti do společnosti. Restorativní proces je každý proces, při kterém oběť, pachatel a další dotčené osoby spolupracují na řešení záležitostí souvisejících s trestným činem. Spolupráce většinou probíhá s třetí stranou, mediátorem, čímž je obvykle probační a mediační služba.⁶⁴

Pracovní definice pojmu restorativní justice by podle Karabce mohla znít takto: *„Restorativní justice je přístup ke spravedlnosti, který se zaměřuje na nápravu újmy způsobené trestným činem a činí pachatele zodpovědného za jeho/její činy, přičemž dává osobám zasaženým trestným činem (oběti (obětem), pachateli a společnosti) příležitost pojmenovat a uchopit své potřeby v souvislosti s následky trestného činu, a hledat řešení, které nabízí zhojení, odškodnění a opětovnou integraci do společnosti, a brání budoucímu poškození.“⁶⁵* Jednoduše lze říci, že u této koncepce nejde primárně o potrestání pachatele, ale spíš o to, aby pachatel přijal zodpovědnost za své jednání a pokusil se napravit křivdy spáchané na poškozených.

2.3 Výskyt restorativní justice v trestním zákoníku

V nynější době nepřevažuje ani jedna ze dvou popsaných koncepcí. Dochází k vzájemnému prolínání a ovlivňování obou systémů naráz. Uplatňování jednoho systému bez druhého není možné, a to ani samotné restorativní justice.⁶⁶ Fryšták a Žatecká se vyjadřují tak, že kdyby se nahradila retributivní justice justicí restorativní, došlo by k velkému uvolnění a k upuštění od klasických trestních zásad a celé trestní právo by nebylo účinné a přestalo by fungovat. Nakonec není podle nich restorativní justici možné uplatňovat na pachatele závažné trestné

⁶⁴ VAN NESS, Daniel a. *Proposed Basic Principles on the Use of Restorative Justice*. In: VON HIRSCH, Andrew, Julian ROBERTS a Anthony BOTTOMS. *Restorative Justice & Criminal Justice - Competing or Reconcilable Paradigms?*, Oxford and Portland, Oregon: Hart Publishing, 2002, ISBN 1-84113-273-X. s. 166 – 168.

⁶⁵ KARABEC, Zdeněk. *Restorativní justice: sborník příspěvků dokumentů*, s. 109.

⁶⁶ TIBITANZLOVÁ, Alena. *Odklony v trestním řízení*, s. 90.

činnosti ani vůči recidivistům.⁶⁷ Z tohoto důvodu je možné v trestním zákoníku pozorovat určité náznaky restorativní justice.

Nejzřetelněji je v trestním zákoníku vidět princip restorativní justice v ustanovení § 38, které je příhodně pojmenováno jako „*Přiměřenost trestních sankcí*“. V prvním odstavci se projevuje zásada humanity a individualizace použitých trestních sankcí, když při ukládání trestu má soud přihlídnout k závažnosti trestného činu a poměrům pachatele. Soud musí posoudit možnou nápravu pachatele a případné riziko recidivy.⁶⁸ V odstavci druhém⁶⁹ se projevuje jedinečnost nepodmíněného trestu odnětí svobody jako *ultima ratio*. Soud by měl vždy zvážit použití alternativních trestů.⁷⁰ Je třeba si uvědomit, že trest nepostihuje jenom pachatele, ale i jeho okolí a rodinu. Proto by k trestu odnětí svobody mělo být přistupováno nanejvýš uvážlivě a opatrně. Nejzásadnější projev restorativní justice se nachází v odstavci třetím.⁷¹ Tento odstavec vychází z principů restorativní justice, která je založena na odškodnění oběti a navrácení do stavu před trestným činem. Pachatel má při alternativních trestech příležitost nahradit poškozenému škodu způsobenou trestným činem, aniž by byl zbaven možnosti pracovat a vydělávat si peníze. Z tohoto důvodu je vhodné upřednostňovat alternativní tresty.⁷² Tyto zásady jsou součástí základních zásad trestání, které jsem popsal v kapitole výše.

⁶⁷ FRYŠTÁK, M.; ŽATECKÁ, E. *Princip restorativní justice v novém trestním zákoníku*. In: KANDALEC, P.; KYNCL, L.; RADVAN, M.; SEHNÁLEK, D.; SVOBODOVÁ, K.; ŠRAMKOVÁ, D.; VALDHANS, J.; ŽATECKÁ, E. Dny práva 2007. Sborník příspěvků. Brno Masarykova Univerzita, 2007, s. 651.

⁶⁸ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, § 38 odst. 1.

⁶⁹ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, § 38 odst. 2.

⁷⁰ KRÁL, V. § 38. In: DRAŠTÍK, Antonín, et al. *Trestní zákoník: komentář*. marg. č. 9. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-790-4. Wolters Kluwer [cit. 2023-3-9]. Dostupné z: https://www.aspi.cz/products/lawText/13/6500/1/2#c_181783

⁷¹ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, § 38 odst. 3.

⁷² Ve výkonu odnětí svobody je také možné vykonávat zaměstnání, ale ne každá věznice má takové možnosti, aby mohla zaměstnat vězně.

3 CHARAKTERISTIKA DOMÁCIHO VĚZENÍ A PRÁVNÍ ÚPRAVA

Domácí vězení je druhým nejpřísnějším trestem po nepodmíněném trestu odnětí svobody, který lze za spáchaný trestný čin v České republice uložit. V rámci výčtu trestů je tento trest zařazen hned za nepodmíněný trest odnětí svobody.⁷³ Tento trest spočívá v uložení povinnosti odsouzenému se po určitou dobu zdržovat ve svém obydlí. Odsouzený se tak musí zdržovat ve svém obydlí zpravidla ve večerních hodinách v pracovním týdnu a po celý den o víkendech, případně státních svátcích, pokud zrovna není ve svém zaměstnání.⁷⁴ Kontrolu dodržování uložených povinností provádí Probační a mediační služba ČR.⁷⁵

Jedná se především o alternativu k nepodmíněnému trestu odnětí svobody.⁷⁶ Trest domácího vězení provádí principy restorativní justice, když odsouzený zpravidla musí odčinit škodlivý následek, který nastal u poškozeného způsobením trestného činu. Odsouzený navíc není připraven o své zaměstnání, jako je tomu u nepodmíněného trestu odnětí svobody. Díky možnosti vykonávat zaměstnání nebo povolání je lépe naplněno odškodňování poškozených, a navíc odsouzenému nevznikají zbytečné dluhy. Odsouzený uložením tohoto trestu nepřichází o sociální vazby. Jeho resocializace je tak mnohem snazší. Nespornou výhodou tohoto trestu je mnohem menší nákladnost než u nepodmíněného trestu odnětí svobody.

3.1 Stručná historie

V moderní historii má trest domácího vězení svůj původ ve Spojených státech amerických, kde byl užíván již v 80. letech minulého století. Právě v této době se začal vyvíjet moderní monitorovací systém osob vykonávajících trest domácího vězení. V Evropě se tento trest využívá především ve Velké Británii, Francii, Belgii, Nizozemí a Švédsku či v Německu a ve Švýcarsku. Tyto státy

⁷³ ROZUM, Jan. *Zprávy PMS pro účely rozhodnutí v trestním řízení: kvalita, význam, efektivita*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2020. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-188-2. s. 31.

⁷⁴ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, § 60 odst. 3.

⁷⁵ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), § 334b odst. 1.

⁷⁶ MOUDRÝ, Petr. *Vliv vybraných druhů trestů na resocializaci odsouzených – 2. část*. Trestněprávní revue, 2021, č. 4, s. 205-214.

ovšem tento trest nevyužívají jako trest alternativní, nýbrž při podmíněném propuštění z nepodmíněného trestu odnětí svobody.⁷⁷

Domácí vězení bylo v České republice zavedeno v novém aktuálně platném trestním zákoníku z roku 2009. Je ovšem třeba říci, že domácí vězení není na českém území novinkou. Tento druh trestu byl u nás zaveden již v roce 1852, a to zákonem o zločinech, přečinech a přestupcích. Ustanovení § 262 tohoto zákona umožňovalo uložit trest domácího vězení dříve bezúhonným pachatelům, kteří složili slib, že se nebudou vzdalovat od svého domu.⁷⁸ Po třech letech od nabytí účinnosti zákona z roku 1852 je trest domácího vězení rozšířen i do vojenského trestního zákona. Následně po rozpadu Rakouska-Uherska a vzniku Československa v roce 1918 byly recepčním zákonem převzaty všechny zákony včetně těch trestních. Svůj vlastní trestní zákon si vytvořilo Československo až v roce 1950. Vznikl tak trestní zákon, který nahradil staré rakousko-uherské trestní předpisy. V tomto trestním zákonu se však trest domácího vězení nevyskytoval, a tak má po dlouhé pauze má Česká republika trest domácího vězení až od roku 2009.⁷⁹ Současná právní úprava slib pachatele přejala, ale s novými technologiemi dává tento trest mnohem větší smysl.

3.2 Právní úprava domácího vězení

Zákonodárce zařadil tento trest mezi ostatní tresty po téměř šedesáti letech. Hlavním důvodem znovu zavést tento trest byla přeplněnost věznic v České republice a s tím spojená vysoká nákladnost na výkon nepodmíněného trestu odnětí svobody. Očekávalo se, že zavedením se sníží počet ukládaných nepodmíněných trestů odnětí svobody.⁸⁰ Dále byl zákonodárce motivován především sociálními a ekonomickými hledisky, jako je například zmírnění negativních ekonomických dopadů nepodmíněného trestu na pachatele, tím pádem i na osoby, které pachatel vyživuje. Další výhodou je větší možnost uplatnění náhrady škody na poškozeným a nižší náklady na výkon trestu

⁷⁷ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vyd. str. 331.

⁷⁸ *Ibidem*.

⁷⁹ *Trest domácího vězení a elektronický monitoring*. Justice.cz [online]. [cit. 2023-01-31]. Dostupné z: <https://naramky.justice.cz/historie/>

⁸⁰ MOUDRÝ, Petr. *Vliv vybraných druhů trestů na resocializaci odsouzených – 2. část*. *Trestněprávní revue*, 2021, č. 4 s. 205 – 214.

v porovnání s nepodmíněným trestem odnětí svobody.⁸¹ Sociálním hlediskem byla především snazší resocializace pachatele po výkonu trestu.

3.3 Právní úprava v trestním zákoníku

Právní úprava v části hmotného práva domácího vězení je v českém právním řádu upravena v § 60, § 60a a § 61 trestního zákoníku. Tento trest může být soudem uložen až ve výši dvou let.⁸² Pokud je domácí vězení ukládáno jako trestní opatření mladistvému, tak maximální výše představuje jeden rok. Stejně omezení doby trvání ve výši jednoho roku platí i v případě, je-li tento trest ukládán trestním příkazem. Domácí vězení může být ukládáno na dobu dnů, týdnů, měsíců nebo roků (případně v kombinaci).⁸³

Tento trest nelze uložit společně s podmíněným i nepodmíněným trestem odnětí svobody. Také nelze uložit vedle trestu obecně prospěšných prací.⁸⁴ Domácí vězení lze uložit i v případě, pokud trestní zákoník na trestný čin tento trest nestanoví.⁸⁵ Z podstaty věci není možné uložit tento trest vedle trestu vyhoštění a trestu ztráty čestných titulů⁸⁶ nebo vyznamenání.⁸⁷ Tento trest může být uložen samostatně, jestliže vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného přečinu a osobě a poměrům pachatele soud uzná, že jiný trest není třeba ukládat.⁸⁸

⁸¹ ZELENKA, Pavel. § 60 [Domácí vězení]. In: DRAŠTÍK, Antonín, et al. *Trestní zákoník: komentář*. [online]. marg. č. 1 – 2. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-790-4. Wolters Kluwer [cit. 2023-3-9]. Dostupné z: https://www.aspi.cz/products/lawText/13/6500/1/2#c_267871

⁸² Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, § 60 odst. 1.

⁸³ ŠČERBA, Filip. § 60 [Domácí vězení]. In: ŠČERBA, Filip a kol. *Trestní zákoník*. 1. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, marg. č. 16. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembsgipwk232ge4dcxsfzfwexzsgaydsxzugbpxazrwga>

⁸⁴ Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, § 53 odst. 1.

⁸⁵ Ibidem, § 53 odst. 2.

⁸⁶ Tento trest je možné uložit pouze vedle trestu odnětí svobody. Viz. § 78 odst. 1 Trestního zákoníku.

⁸⁷ ŠČERBA, Filip. § 60 [Domácí vězení]. In: ŠČERBA, Filip a kol. *Trestní zákoník*. 1. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, marg. č. 12. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembsgipwk232ge4dcxsfzfwexzsgaydsxzugbpxazrwga>

⁸⁸ Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, § 60 odst. 2.

3.3.1 Podmínky pro uložení trestu

První podmínkou je, že je tento trest možné uložit toliko za přečin.⁸⁹ Přečin je definován v ustanovení § 14 odst. 2 trestního zákoníku jako každý nedbalostní trestný čin, a ten úmyslný trestný čin, na něhož trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí sazby do 5 let.⁹⁰ Stanovení, že se musí jednat o přečin, je první ze tří kumulativních podmínek, které musí být splněny, aby mohl být tento trest uložen.⁹¹

Problém této podmínky spočívá v tom, že existuje mnoho trestných činů, u kterých nelze uložit trest domácího vězení, protože se jedná o zločiny, ale soudy za ně nechtějí udělovat nepodmíněné tresty odnětí svobody. Nezbyvá jim nic jiného, než v těchto případech ukládat podmíněný trest odnětí svobody. Součástí trestu domácího vězení je povinnost vést řádný život a v případě porušení povinností přichází výkon náhradního trestu odnětí svobody. Navíc je tímto trestem markantně ovlivněn životní styl odsouzeného, což může být potvrzeno stanovením dohledu. Dá se tedy říct, že trest domácího vězení je přísnější než podmíněný trest odnětí svobody. Zdá se, že toto zákonodárce nedomyslel, protože se tedy stává, že za závažnější trestný čin je ukládán de facto mírnější trest.⁹² Řešení tohoto problému se nabízí jednoduché, vynechat podmínku, že se musí jednat o přečin, a nechat posouzení adekvátnosti udělení trestu domácího vězení na soudcích.

Druhá podmínka, která musí být splněna, aby soud mohl uložit tento trest, je vyjádřena v § 60 odst. 1 písm. a) trestního zákoníku a zní následovně: „*vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného přečinu a osobě a poměrům pachatele, lze mít důvodně za to, že postačí uložení tohoto trestu, a to popřípadě i vedle jiného trestu.*“ Docent Ščerba uvádí, že tato podmínka je protiváhou ustanovení § 55 odst. 2 trestního zákoníku, které omezuje možnost uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody na trestné činy, u nichž horní hranice trestní

⁸⁹ Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, § 60 odst. 1.

⁹⁰ Ibidem, § 14 odst. 2.

⁹¹ ZELENKA, Pavel. § 60 [Domácí vězení]. In: DRAŠTÍK, Antonín, et al. *Trestní zákoník: komentář*. [online]. marg, č. 5. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-790-4. Wolters Kluwer [cit. 2023-3-9]. Dostupné z: https://www.aspi.cz/products/lawText/13/6500/1/2#c_267871

⁹² DRÁPAL, Jakub. *Za reformu systému trestů: Citelnost trestů, jejich ekvivalence a nekoncepčnost současného systému*. Státní zastupitelství, 2022, č. 2, s. 22 – 38.

sazby odnětí svobody nepřevyšuje 5 let a kdy by vzhledem k osobě pachatele uložení jiného trestu zjevně nevedlo k tomu, aby odsouzený vedl řádný život.⁹³

Soud musí v každém jednotlivém případě odůvodnit, že je domácí vězení postačující, a není potřeba ukládat nepodmíněný trest odnětí svobody. Co se týká povahy a závažnosti spáchaného přečinu, tak soud může odmítnout udělit tento trest, například pokud byl trestný čin spáchán z domova, po internetu nebo u trestných činů spočívajících v domácím násilí. Nakonec tento trest soud neudělí, pokud by byl neadekvátní vzhledem k závažnosti spáchaného trestného činu. Domácí vězení je taktéž vyloučeno u pachatelů, jejichž poměry uložení tohoto trestu nedovolují. Například se bude jednat o pachatele bezdomovce.⁹⁴ Tyto faktory logicky snižují použitelnost tohoto trestu.

Poslední podmínkou je písemný slib pachatele, že se ve stanové době bude zdržovat v obydlí nebo jeho části na určené adrese, a navíc se zavazuje při výkonu kontroly poskytovat veškerou potřebnou součinnost.⁹⁵ Jedná se tak o jediný druh trestu, který je zatížen podmínkou souhlasu pachatele. Tato podmínka přispívá resocializačnímu účinku, stejně tak přispívá ke snadnějšímu výkonu tohoto trestu a jeho kontroly.⁹⁶ Před podpisem písemného slibu musí být pachateli vysvětlena podstata výkonu a kontroly trestu a způsob jeho součinnosti. Dále jsou mu předestřena omezení, která z tohoto trestu plynou pro něho a osoby žijící s ním ve společném obydlí. Trestním příkazem může být tento trest uložen toliko po vyžádání si zprávy probačního úředníka, která obsahuje zjištění o možnostech splnění podmínek k tomuto trestu.⁹⁷ Ke zprávě probačního úředníka viz dále kapitola 4.1.

⁹³ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vyd. str. 334.

⁹⁴ Ibidem.

⁹⁵ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, § 60 odst. 1 písm. b).

⁹⁶ ŠČERBA, Filip. § 60 [Domácí vězení]. In: ŠČERBA, Filip a kol. *Trestní zákoník*. 1. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, marg. č. 9. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembsgjpwk232ge4dcxzsffzwexzsgaydsxzugbpxazrwga>

⁹⁷ ZELENKA, Pavel. § 60 [Domácí vězení]. In: DRAŠTÍK, Antonín, et al. *Trestní zákoník: komentář*. [online]. marg. č. 5. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-790-4. Wolters Kluwer [cit. 2023-3-9]. Dostupné z: https://www.aspi.cz/products/lawText/13/6500/1/2#c_267871

3.3.2 K povinnosti zdržovat se v obydlí v určitém časovém období

Pojem obydlí je upraven v § 133 trestního zákoníku a rozumí se jím dům, byt nebo jiný prostor sloužící k bydlení, včetně příslušenství, které k němu náleží. Nemusí se tak striktně jednat o dům nebo byt, ale může jít například i o ubytovnu, internát nebo vysokoškolskou kolej. Součástí obydlí jsou i bezprostředně spojené pozemky s danou stavbou, například zahrady či dvorky. Specifikace obydlí, kde odsouzený vykoná trest domácího vězení, není uvedena v odsuzujícím rozsudku, jak by se dalo předpokládat, ale až při nařízení výkonu trestu podle § 334a trestního řádu.⁹⁸ Soud by měl mít již před udělením tohoto trestu spolehlivě zjištěno, zda je pachatelovo obydlí vhodné pro výkon trestu domácího vězení. Nevhodné obydlí je takové, které se nenachází na území České republiky, nebo pokud má odsouzený velký počet spolubydlících.⁹⁹

Časové období, ve kterém má odsouzený povinnost se zdržovat v určeném obydlí, je upraveno v ustanovení § 60 odst. 4 trestního zákoníku. Určením časového období soud provádí individualizaci trestu. Povinnost se v určitém čase zdržovat v určeném období platí jak pro pracovní dny, tak pro dny pracovního klidu a volna. Zákonem není stanoven minimální ani maximální rozsah denní doby, v níž by se měl odsouzený zdržovat v určeném obydlí. Je tak pouze na soudu, jaké časové období zvolí, přičemž je vázán pouze zásadami humanity a přiměřenosti. Soud při určování doby bere v potaz zejména pracovní dobu odsouzeného, čas na cestu do zaměstnání a další nutné osobní a rodinné záležitosti. Tyto záležitosti se přitom musí v životě odsouzeného objevovat pravidelně.¹⁰⁰ Soud ve svém rozhodnutí musí zohlednit konkrétní podmínky a u každého odsouzeného individuálně vymezit dobu výkonu trestu. Domácí vězení je trest, který nahrazuje odnětí svobody. Tento trest tedy musí být dostatečně důrazný a zároveň musí pokrývat čas, ve kterém by se odsouzený

⁹⁸ ŠČERBA, Filip. § 60 [Domácí vězení]. In: ŠČERBA, Filip a kol. *Trestní zákoník*. 1. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, marg. č. 20. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembsgjpwk232ge4dcxsfzfwexzsgaydsxzugbpxazrwga>

⁹⁹ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vyd. str. 339.

¹⁰⁰ ŠČERBA, Filip. § 60 [Domácí vězení]. In: ŠČERBA, Filip a kol. *Trestní zákoník*. 1. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, marg. č. 21 - 25. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembsgjpwk232ge4dcxsfzfwexzsgaydsxzugbpxazrwga>

běžně věnoval svým koníčkům a jiným aktivitám. Odsouzenému má zbýt čas pouze na zajištění nezbytných potřeb a potřeb jeho rodiny.¹⁰¹

Výjimku z povinnosti odsouzeného zdržovat se v určeném obydlí, představují důležité důvody podle § 60 odst. 3 trestního zákoníku. Tyto důvody jsou demonstrativně vypsány a mají společné to, že nemohou být předem předpokládány. Jedná se zejména o výkon zaměstnání nebo povolání, poskytnutí zdravotních služeb u poskytovatele zdravotních služeb v důsledku úrazu nebo onemocnění odsouzeného. Při výkonu zaměstnání se například jedná o naléhavou situaci, při které je potřeba přítomnosti odsouzeného na pracovišti v důsledku mimořádné situace. V zákoně neuvedené, ale přesto splňující definici důležitých důvodů, mohou být události jako svatba, pohřeb či návštěva příbuzného v nemocnici.¹⁰² Odsouzenému může být soudem povoleno navštěvování pravidelných bohoslužeb nebo náboženských shromáždění i ve dnech volna a o víkendech.¹⁰³ Je pak pouze na soudu, aby si ověřil, zda je odsouzený skutečně věřící nebo zda svou víru předstírá pod záminkou sjednání si výhody vycházek. Namátkovou kontrolu v kostele si totiž jen stěží lze představit.

Mimo základní povinnost zdržovat se v určitém čase v určeném obydlí může soud uložit v odsuzujícím rozsudku nad odsouzeným na dobu výkonu trestu dohled.¹⁰⁴ Dále má soud možnost uložit pachateli přiměřená omezení a povinnosti¹⁰⁵ za účelem, aby dodržoval vedení řádného života a dále by měl soud pachateli uložit, aby poškozenému nahradil škodu nebo nemajetkovou újmu způsobenou trestným činem.¹⁰⁶ Pokud odsouzený vede řádný život a prokázal polepšení a pokud se očekává, že tak bude činit i nadále, může soud omezení nebo povinnost zrušit. Pokud soud uzná, že již není zapotřebí zvýšeně sledovat

¹⁰¹ ZELEŇKA, Pavel. § 60 [Domácí vězení]. In: DRAŠTÍK, Antonín, et al. Trestní zákoník: komentář. [online]. marg. č. 11. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-790-4. Wolters Kluwer [cit. 2023-3-9]. Dostupné z: https://www.aspi.cz/products/lawText/13/6500/1/2#c_267871

¹⁰² ŠČERBA, Filip. § 60 [Domácí vězení]. In: ŠČERBA, Filip a kol. *Trestní zákoník*. 1. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, marg. č. 28. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembsgjpwk232ge4dcxsfzfwexzsgaydsxzugbpxazrwga>

¹⁰³ Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, § 60 odst. 4.

¹⁰⁴ Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, § 60 odst. 5.

¹⁰⁵ viz. Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, § 48 odst. 4.

¹⁰⁶ ŠČERBA, Filip. § 60 [Domácí vězení]. In: ŠČERBA, Filip a kol. *Trestní zákoník*. 1. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, marg. č. 30. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembsgjpwk232ge4dcxsfzfwexzsgaydsxzugbpxazrwga>

a kontrolovat chování odsouzeného, může taktéž zrušit dohled. Zrušení dohledu a přiměřených povinností nebo omezení může soud učinit až po výkonu jedné třetiny trestu.¹⁰⁷

3.3.3 Náhradní trest odnětí svobody

Náhradní trest odnětí svobody je staronový institut přicházející v případě, že odsouzený poruší povinnosti vyplývající z výkonu domácího vězení. Tento institut byl zaveden do českého právního řádu spolu se zavedením trestu domácího vězení. Úprava náhradního trestu odnětí svobody ale nevydržela dlouho a problematika byla novelizována zákonem č. 330/2011 Sb., kterým se nahradil náhradní trest odnětí svobody institutem přeměny domácího vězení v trest odnětí svobody. Poslanci se při novelizaci zřejmě inspirovali ustanovením § 65 odst. 2 trestního zákoníku, který upravuje přeměnu obecně prospěšných prací v nepodmíněný trest odnětí svobody.¹⁰⁸ Bohužel ale tato novelizace byla provedena nedůsledně a v praxi způsobovala problémy.

Přeměna na trest odnětí svobody probíhala tak, že každý, i jen započatý den nevykonaného trestu domácího vězení, se počítal jako jeden den trestu odnětí svobody. Problém při přeměně nastával v tom, když soud řešil, jakou část nepodmíněného trestu odnětí svobody odsouzený vykoná. Trestní zákoník totiž metodiku přeměny výslovně nevysvětloval. Existovaly dvě možnosti, jak situaci řešit: 1. odsouzený vykonal nepodmíněný trest odnětí svobody za každý den od doby dokázaného porušení podmínek, 2. odsouzený vykonal nepodmíněný trest odnětí svobody za každý den od rozhodnutí soudu o přeměně, bez ohledu na den porušení podmínek. První možnost byla problémová z důvodu, že odsouzený do doby rozhodnutí o přeměně stále musel řádně vykonávat trest domácího vězení bez přerušení trestu soudem. Odsouzený bude tedy potrestán dvakrát, a to jde proti zásadě *ne bis in idem*. Druhá možnost znamená, že soud může přeměnit trest pouze od doby rozhodnutí o přeměně, a odsouzený tak vykoná podstatně menší část trestu ve vězení. Z důvodu zatížení soudů se může stát, že soud rozhodl půl roku po porušení podmínek a do konce trestu od porušení

¹⁰⁷ Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, § 60a.

¹⁰⁸ ŠČERBA, Filip. *Trest domácího vězení po novele č. 330/2011 Sb.* Trestněprávní revue, 2012, č. 1, s. 1-5.

zbývalo 7 měsíců. Tento přístup pak účinnost trestu domácího vězení paralyzoval.¹⁰⁹

Nehledě na absurdní situaci, kdy odsouzený poruší podmínky krátkou dobu před koncem trestu domácího vězení, díky čemuž může vlastně beztrestně mařit výkon trestu, jelikož než soud rozhodne o přeměně, trest už dávno uplynul a nebude co přeměňovat.¹¹⁰

Tento problém byl vyřešen novelou č. 220/2021 Sb., která znovu, a dle mého názoru i správně, zavedla náhradní trest odnětí svobody. Tento náhradní trest je upraven v § 61 trestního zákoníku. Dá se říci, že je to následný trest pro pachatele, který přichází v případě porušení povinnosti vyplývající z trestu domácího vězení, který pachatel vykonává. Náhradní trest je stanoven už v rozsudku, přesněji řečeno ve výroku, kterým se ukládá trest domácího vězení. Náhradní trest může být maximálně ve výši jednoho roku odnětí svobody a je limitován horní hranicí trestní sazby u daného trestného činu. Systematika rozhodování o náhradním trestu je taková, že pokud pachatel poruší své povinnosti, které měl při výkonu domácího vězení dodržovat, již v průběhu první poloviny trestu, rozhodne soud tak, že pachatel vykoná náhradní trest v plné výši. Pokud poruší pachatel své povinnosti až po uplynutí minimálně poloviny svého trestu, uloží soud pachateli pouze polovinu výměry náhradního trestu. Soud může rozhodnout i tak, že pouze zpřísní výkon trestu domácího vězení.¹¹¹

Za zmínku stojí také to, že podle rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 11 Tz 17/2013 se odsouzený, který poruší povinnosti vyplývající z výkonu trestu domácího vězení, nemůže dopustit trestného činu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 trestního zákoníku. Pro tyto situace se má použít právě ustanovení § 61 trestního zákoníku.¹¹²

Důvodů pro nastoupení náhradního trestu odnětí svobody je podle § 61 odst. 1 trestního zákoníku pouze pět. Pachatel se vyhýbá nástupu do výkonu

¹⁰⁹ VICHÉREK, Roman. *Přeměna trestu domácího vězení – v praxi věc skoro nemožná*. Státní zastupitelství, 2015, č. 6, s. 29.

¹¹⁰ SCHEINOST, Miroslav. *Sankční politika pohledem praxe*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2014. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-144-8. s. 14.

¹¹¹ ŠČERBA, Filip. § 61 [Náhradní trest odnětí svobody]. In: ŠČERBA, Filip a kol. *Trestní zákoník*. 1. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembsgipwk232ge4dcxsfzfwexzsgaydsxzugbpxazrwge>

¹¹² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 2013, sp. zn. 11 Tz 17/2013.

trestu domácího vězení nebo bez závažného důvodu porušil sjednané podmínky jeho výkonu, dále pak pokud zaviněně nevykonával ve stanoveném čase uložený trest nebo jinak mařil výkon trestu. Posledním důvodem je nevedení řádného života.¹¹³

Právě nevedení řádného života nebylo před novelou č. 220/2021 Sb. možné postihovat přeměnou na trest odnětí svobody. Nastávaly tak situace, že odsouzený k trestu domácího vězení spáchal při výkonu trestu nový trestný čin, ale soud mu nemohl přeměnit domácí vězení na nepodmíněný trest. Zmíněná novela tento nedostatek naštěstí napravila.¹¹⁴

Vyhlášením rozhodnutí o výkonu náhradního trestu odnětí svobody se výkon trestu domácího vězení přerušuje, a to do dne nabytí právní moci rozhodnutí o náhradním trestu.¹¹⁵

Nakonec je vhodné zmínit, že v případě rozhodnutí o náhradním trestu odnětí svobody nepřipadá v úvahu započtení vykonaného trestu domácího vězení do náhradního trestu odnětí svobody.¹¹⁶

3.4 Právní úprava v trestním řádu – výkon trestu

Procesněprávní úprava je vyjádřena v ustanoveních § 334a - § 334h trestního řádu, které upravují výkon trestu domácího vězení. Kontrola výkonu trestu domácího vězení je společně s § 334b trestního řádu upravena také vyhláškou č. 456/2009 Sb., o kontrole výkonu trestu domácího vězení.

Aby byl tento trest v konkrétním případě vykonatelný, je k tomu zapotřebí, aby rozsudek o uložení trestu nabyl právní moci a vykonatelnosti. Z výroku rozsudku musí být zřejmé trvání trestu, a musí tudíž obligatorně obsahovat výměru trestu a vymezení doby, ve které bude odsouzený povinen se zdržovat v určeném obydlí. Součástí výroku není, jak už bylo poznamenáno výše, určení

¹¹³ Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, § 61 odst. 1.

¹¹⁴ ŠČERBA, Filip. § 61 [Náhradní trest odnětí svobody]. In: ŠČERBA, Filip a kol. Trestní zákoník. 1. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, marg. č. 18. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembsgipwk232ge4dcxsfzfwexzsgaydsxzugbpxazrwe#>

¹¹⁵ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), § 334g odst. 2.

¹¹⁶ ŠČERBA, Filip. § 61 [Náhradní trest odnětí svobody]. In: ŠČERBA, Filip a kol. Trestní zákoník. 1. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, marg. č. 27. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembsgipwk232ge4dcxsfzfwexzsgaydsxzugbpxazrwe#>

místa výkonu trestu, kde bude odsouzený trest vykonávat.¹¹⁷ Dále je součástí výroku rozsudku náhradní trest odnětí svobody pro případ porušení povinností vyplývajících z tohoto trestu.¹¹⁸ Oproti minulé úpravě, ve které byla upravena přeměna trestu, je tak v rozsudku tato část navíc.

3.4.1 Nařízení výkonu trestu

Ve chvíli, kdy nastane vykonatelnost rozhodnutí, zašle předseda senátu odsouzenému a příslušnému středisku Probační a mediační služby ČR nařízení výkonu trestu, ve kterém určí počátek výkonu trestu a místo výkonu trestu. Počátek výkonu trestu musí předseda senátu stanovit tak, aby si odsouzený byl schopen obstarat své záležitosti. Záležitostmi se myslí například krátkodobá hospitalizace, rodinné a pracovní záležitosti nebo také ujasnění si podmínek nájemního vztahu s pronajímatelem.¹¹⁹ Místem výkonu je obydlí odsouzeného v místě trvalého pobytu nebo místo, kde se odsouzený obvykle zdržuje. Předseda senátu přihlédne i k místu výkonu zaměstnání a dopravě do zaměstnání.¹²⁰ Ještě před uložením trestu, a nejpozději před nařízením výkonu trestu, musí předseda senátu pro posouzení vhodnosti místa výkonu trestu pověřit probačního úředníka předběžným šetřením, aby zjistil osobní a rodinné poměry a případně i místo zaměstnání a možností dopravy do místa zaměstnání.¹²¹

3.4.2 Kontrola výkonu trestu

Stěžejní činností pro výkon trestu domácího vězení je jeho kontrola. Kontrolu podle zákona zajišťuje probační a mediační služba prostřednictvím:

- a) elektronického systému umožňujícího detekci pohybu odsouzeného;
- b) namátkovou kontrolou, kterou provádí probační úředník.¹²²

¹¹⁷ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vyd. str. 352.

¹¹⁸ ŘÍHA, Jiří. § 334a [Nařízení výkonu trestu domácího vězení]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3830.

¹¹⁹ ZELENKA, P. § 334a. In: DRAŠTÍK, A., DURDÍK, T., FENYK, J., et al. *Trestní řád: Komentář*. Praha: Wolter Kluwer, 2017. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-600-7., marg. 9. Dostupné z: https://www.aspi.cz/products/lawText/13/61/1/2#c_1077266

¹²⁰ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), § 334a.

¹²¹ ZELENKA, P. § 334a. In: DRAŠTÍK, A., DURDÍK, T., FENYK, J., et al. *Trestní řád: Komentář*. Praha: Wolter Kluwer, 2017. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-600-7., marg. 9. Dostupné z: https://www.aspi.cz/products/lawText/13/61/1/2#c_1077266

¹²² Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), § 334b.

V době psaní této práce je aktuálně kontrola pomocí elektronického monitoringu nedostupná, jelikož ke dni 22. 11. 2021 byl ukončen provoz tohoto systému s odůvodněním, že probační a mediační služba byla dlouhodobě nespokojena s přístupem dodavatele elektrického monitorovacího systému, společností SuperCom.¹²³ Dále o problematice elektronického monitoringu pojednává pátá kapitola.

V současné době jsou praktikovány pouze kontroly pouze namátkové, za pomoci kontrol probačních úředníků. Odsouzený je za účelem kontroly povinen umožnit vstup do určeného obydlí, a musí také strpět pořízení svých biometrických údajů probačním úředníkem. Biometrickými údaji jsou otisky prstů, rysy obličeje a záznam hlasu.¹²⁴

Předmětem kontroly výkonu trestu domácího vězení je, zda odsouzený:

1. dodržuje stanovené podmínky výkonu trestu,
2. dodržuje přiměřená omezení a povinnosti nebo dohled, pokud byly uloženy,
3. vede po dobu výkonu trestu řádný život.¹²⁵

Při výkonu kontroly má odsouzený povinnost být součinný s probačním úředníkem. Součinnost spočívá v umožnění vstupu do obydlí probačnímu úředníkovi a ve spolupráci při kontrole dodržování přiměřeného omezení a povinností, podmínek uloženého dohledu a vedení řádného života. Pokud se odsouzený dozví, že nebude moct plnit podmínky výkonu trestu v určeném obydlí a ve stanoveném čase, musí to ihned oznámit zaměstnanci Probační a mediační služby.¹²⁶

Pokud bylo odsouzenému v rozsudku, společně s trestem domácího vězení, uloženo přiměřené omezení nebo povinnost, musí spolupracovat s probačním úředníkem a dostavovat se k němu v jím určeném čase. Zjistí-li probační úředník, že odsouzený porušuje podmínky výkonu trestu, nedodržuje uložena omezení a opatření nebo pokud nevede řádný život, sdělí toto zjištění soudu. Pokud se jedná o méně závažné porušení podmínek nebo omezení

¹²³ *Ukončení elektronického monitoringu*. Justice.cz [online]. 2021 [cit. 2023-02-08]. Dostupné z: <https://naramky.justice.cz/ukonceni-elektronickeho-monitoringu/>

¹²⁴ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), § 334b.

¹²⁵ Vyhláška č. 456/2009 Sb., o kontrole výkonu trestu domácího vězení, § 1.

¹²⁶ Vyhláška č. 456/2009 Sb., o kontrole výkonu trestu domácího vězení, § 4.

a povinností, upozorní probační úředník odsouzeného s varováním, že v případě opakování bude informovat předsedu senátu.¹²⁷

3.4.3 Změny v podmínkách trestu

Výkon trestu domácího vězení může být odložen nebo přerušen, jsou-li shledány důležité důvody. Takovými důvody budou zdravotní důvody, které vyžadují hospitalizaci odsouzeného s déletrvajícím rekonvalescencí nebo například služební cesta.¹²⁸

Změna místa výkonu nebo doby je rovněž přípustná, a to se souhlasem odsouzeného, a také z důležitých důvodů. Pokud se mění doba, kdy se má odsouzený zdržovat v určeném obydlí, tak se nesmí změnit celkový počet hodin v týdnu, ve kterých se má odsouzený zdržovat v obydlí. Dále může být z důležitých důvodů rozhodnuto o změně přiměřených povinností a omezení uložených odsouzenému. Změna nesmí být k horšímu pro odsouzeného.¹²⁹ Důležitým důvodem rozhodujícím o změně místa výkonu trestu bude například to, že odsouzený nebude mít možnost dále vykonávat práci v dosavadním místě. Důvodem pro změnu doby bude změna pracovní doby v zaměstnání.¹³⁰

Předseda senátu má možnost upustit od výkonu trestu nebo jeho zbytku, pokud má být nebo byl odsouzený vydán do ciziny, předán cizímu státu nebo vyhoštěn. Pokud nakonec nedojde k vydání odsouzeného nebo k předání nebo vyhoštění, rozhodne předseda senátu, že trest odsouzený vykoná. Dále je možné upustit od výkonu trestu domácího vězení v případě, že odsouzený onemocněl nevyлéčitelnou životu nebezpečnou nemocí. Může se jednat i o nevyлéčitelnou duševní nemoc a další závažné důvody.¹³¹

Ustanovení § 334h trestního řádu dává Ministerstvu spravedlnosti pravomoc stanovit vyhláškou podrobnosti kontroly tohoto trestu. Ministerstvo spravedlnosti tak učinilo vyhláškou č. 456/2009 Sb., o kontrole výkonu trestu domácího vězení. Vyhláška má 9 paragrafů a stanovuje předmět kontroly výkonu domácího vězení. První část vyhlášky upravuje obecně kontrolu tohoto trestu,

¹²⁷ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), § 334c.

¹²⁸ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vyd. str. 358.

¹²⁹ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), § 334e.

¹³⁰ ŘÍHA, Jiří. § 334e [Změna trestu domácího vězení]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3857.

¹³¹ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), § 334f.

druhá část pak zakotvuje podmínky kontroly prostřednictvím elektronického kontrolního systému.¹³²

3.5 Domácí vězení v praxi

Z dat PMS vyplývá, že nejčastěji byl trest domácího vězení v roce 2021 udělován za trestný čin maření úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 trestního zákoníku, a to ve 33,3 % ze všech případů udělených trestů domácího vězení. Dalšími trestnými činy, za které byl pravidelně tento trest ukládán, bylo zanedbání povinné výživy podle § 196 trestního zákoníku, ve 13,3 % případech, krádež podle § 205 trestního zákoníku, také shodně ve 13,3 % případech, a ohrožení pod vlivem návykové látky podle § 274 trestního zákoníku, v 9,1 % případech. Trestný čin výtržnictví podle § 358 trestního zákoníku byl zastoupen v 6,7 % případech. Dalšími trestnými činy byly v jednotkách případů ublížení na zdraví, porušování domovní svobody a poškození cizí věci.¹³³

Osobně si myslím, že pokud má být trestný čin zanedbání povinné výživy kriminalizován, tak by za něj neměl být udělován nepodmíněný trest odnětí svobody. Ideálním trestem pro tento trestný čin je dle mého názoru domácí vězení, kdy odsouzený nepřichází o práci a má možnost plnit své závazky.

3.5.1 Počet udělených trestů

V počátcích této práce bylo uvedeno, že jedním z důvodů zavádění alternativních trestů byla přeplněnost věznic. V této části bude posouzeno, zda zavedení trestu domácího vězení do systému trestů mělo požadovaný účinek, a zda to pomohlo ulevit přeplněným věznicím. Před zavedením trestu domácího vězení se k 31. 12. 2009 nacházelo v českých věznicích 19 374 odsouzených a s obviněnými toto číslo činilo celkem 21 734 osob, což vyjadřuje, že věznice byly naplněné na 113,73 %. V roce 2010 toto číslo ještě stoupl

¹³² JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. 7. aktualizované vydání podle stavu k 1. 10. 2017. Praha: Leges, 2017. Glosátor. ISBN 978-80-7502-230-1. s. 1184.

¹³³ *Agendy Probační a mediační služby v letech 2017-2021*: č. j.: Spr 01144/2022-025 [online]. s. 44. Probační a mediační služba ČR Praha, 2022 [cit. 2023-03-21]. Dostupné z: https://www.pmscr.cz/wp-content/uploads/2022/03/statistiky_agendy_pms_2017-2021.pdf

na 19 553 odsouzených a celkem 21 900 vězňů (s obviněnými).¹³⁴ V roce 2011 toto číslo opět stoupl na 20 541 odsouzených a celkem 23 154 osob ve vězení. V roce 2021 se ve věznicích nacházelo 18 748 uvězněných osob, z toho bylo 1392 obviněných.¹³⁵ Průměrně v roce 2021 byla přeplněnost věznic na 94,76 %.¹³⁶ Snížení počtu vězňů v roce 2021 bohužel nelze připisovat častějším udělováním alternativních trestů. Je to zapříčiněno událostmi, které nastaly na začátku roku 2020, jelikož se začala šířit pandemie nemoci covid-19. Lze to vyčíst ze souhrnných dat z roku 2019, kdy se do věznic dostalo celkem 21 048 vězňů. Pokud toto číslo porovnáme s rokem 2020, tak v tomto roce klesl počet odsouzených k nepodmíněnému trestu odnětí svobody o 1762 případů.¹³⁷ Ke dni 28. 2. 2023 se v českých věznicích nachází 19 494 vězňů a celková kapacita věznic je naplněna na 95,84 %.¹³⁸

Trest domácího vězení byl ve svých začátcích v roce 2010 udělen ve 116 případech. V roce 2011 pak ve 266 případech a dosud nejčetněji byl udělen v roce 2012, kdy toto číslo stoupl na 514 odsouzených. Postupně číslo odsouzených klesalo a průměrně byl poté tento trest udělován přibližně ve 200 případech ročně. Rok 2018 znamenal zavedení elektronického monitoringu, což se na navýšení odsouzených neprojevovalo. V tomto roce bylo uděleno 195 trestů domácího vězení.¹³⁹ Pro srovnání, v roce 2017 bylo uděleno 169 trestů domácího vězení. V roce 2019 bylo uděleno 248 trestů domácího vězení, což lze považovat za mírný nárůst zapříčiněný fungováním elektronického

¹³⁴ *Statistická ročenka Vězeňské služby České republiky 2010* [online]. s. 65. odbor správní Generálního ředitelství Vězeňské služby České republiky, 2011 [cit. 2023-02-25]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/odbor-spravni/statistiky/rocenky/statisticka-rocenka-2010.pdf>

¹³⁵ *Statistická ročenka Vězeňské služby České republiky 2021* [online]. s. 149. odbor správní Generálního ředitelství Vězeňské služby České republiky, 2022 [cit. 2023-02-25]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/odbor-spravni/statistiky/rocenky/statisticka-rocenka-2021.pdf>

¹³⁶ *Ibidem*, s. 77.

¹³⁷ *Ibidem*, s. 149.

¹³⁸ *Statistické údaje o stavu a složení vězňů ve vazebních věznicích, věznicích a ústavech pro výkon zabezpečovací detence Vězeňské služby České republiky za měsíc Únor 2023* [online]. Vězeňská služba České republiky, Generální ředitelství Praha [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/odbor-spravni/statistiky/msh/msh-2023/msh02-2023.pdf>

¹³⁹ *Trest domácího vězení v letech 2010 - 2018*. Justice.cz: naramky [online]. [cit. 2023-03-10]. Dostupné z: <https://naramky.justice.cz/trest-domaciho-vezeni-pred-ems/>

monitoringu. V roce 2020 bylo uděleno 182 trestů domácího vězení. A nakonec v roce 2021 bylo uděleno 137 případů domácího vězení.¹⁴⁰

Z výše uvedených dat lze usoudit, že zavedení alternativních trestů včetně domácího vězení nemělo požadovaný účinek ve formě snížení počtu vězňů. Celkem se ke konci roku 2009 nacházelo v českých věznicích 21 734 vězňů. Ke konci února 2023 se ve věznicích nacházelo 19 494 osob. Trest domácího vězení byl v průběhu let udělován v nižších stovkách případů, a tak je možno konstatovat, že trest domácího vězení neměl podíl na počtu vězňů.

3.5.2 Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 2027/17

Pro uvedení příkladu vhodného pachatele pro udělení trestu domácího vězení v soudní praxi, se nyní budu zabývat rozhodnutím Ústavního soudu.¹⁴¹ Skutek se odehrál v roce 2016, kdy stěžovatel, v předvečer osudové události konzumoval alkoholické nápoje. Druhý den ráno vyrazili společně s manželkou a jejich dvěma dětmi na výlet. Stěžovatel řízení nezvládl a vozidlo levým bokem narazilo do stromu. Následkem toho zemřela jeho manželka a jeho starší syn. Mladší syn přežil s menšími poraněními. Při řízení měl stěžovatel v krvi minimálně 1,54 promile alkoholu. Okresní soud ho shledal vinným z přečinu usmrcení z nedbalosti podle § 143 odst. 1, odst. 3 a 4 trestního zákoníku a dále z přečinu ohrožení pod vlivem návykové látky podle § 274 odst. 1, odst. 2 písm. a) trestního zákoníku. Na základě toho byl stěžovateli uložen úhrnný trest zákazu činnosti řízení motorových vozidel na 7 let a k tomu po dlouhých úvahách i trest domácího vězení v maximální délce 2 let. Okresní soud precizně odůvodnil, proč se rozhodl neudělit nepodmíněné odnětí svobody a místo toho udělil domácí vězení. Soud totiž vzal v potaz polehčující okolnosti hrající ve prospěch stěžovatele. Těmi byly zejména doznání obviněného, upřímná lítost, a navíc pozitivní vyjádření několika osob k jeho osobě. Zastali se ho i rodiče zemřelé manželky, kteří ho hodnotili jako příkladného manžela a milujícího otce. Nejvíce jim šlo o osud přeživšího syna, který byl na otce upnutý, a proto chtěli pro otce co nejmírnější trest. Pokud by byl stěžovateli uložen nepodmíněný trest,

¹⁴⁰ *Agendy Probační a mediační služby v letech 2017-2021*: č. j.: Spr 01144/2022-025 [online]. s. 40. Probační a mediační služba ČR Praha, 2022 [cit. 2023-03-21]. Dostupné z: https://www.pmscr.cz/wp-content/uploads/2022/03/statistiky_agendy_pms_2017-2021.pdf

¹⁴¹ Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 2027/17 ze dne 7. 8. 2017.

tak by to pro syna byla ještě mnohem větší tragédie, jelikož by na dlouhou dobu přišel o otce a psychický zármutek by se prohluboval. Nepodmíněný trest, s přihlédnutím k nejlepšímu zájmu dítěte, navíc nedoporučovali ani odborní pracovníci z OSPOD, Mobilního hospicu Strom života, z mateřské školy, kterou navštěvoval syn, a nakonec ani PMS. K tomuto lze přidat úryvek Výboru pro práva dítěte, který byl v tomto nálezu citován: „Výbor zdůrazňuje, že by při ukládání trestu rodičům a hlavním pečovateli mělo být všude, kde je to možné, zváženo uložení trestu nezahrnujícího odnětí svobody namísto trestu, který odnětí svobody zahrnuje, včetně předsoudní a soudní fáze řízení. Alternativy k odnětí svobody by měly být dostupné a používané případ od případu s plným zvážením možných dopadů různých trestů na nejlepší zájmy dotčených dětí.“¹⁴² Tento komentář podle mého názoru dokonale přiléhá na komentovaný případ, a navíc v sobě provádí zásadu subsidiarity trestní represe.

Na základě odvolání státního zástupce zrušil krajský soud výrok o trestu a nově odsoudil stěžovatele k úhrnnému nepodmíněnému trestu odnětí svobody v délce 4 let a znovu udělil trest zákazu řízení motorových vozidel na 7 let. Proti rozhodnutí krajského soudu podal stěžovatel dovolání, které bylo ale odmítnuto. Jelikož stěžovatel vyčerpal všechny dostupné opravné prostředky, mohl tím pádem podat ústavní stížnost k Ústavnímu soudu. Ústavní soud stížnosti vyhověl, protože rozsudkem krajského soudu bylo stěžovateli zasaženo do práva na spravedlivý proces a práva na ochranu rodičovství, rodiny a zvláštní ochranu dětí. Ústavní soud zrušil rozhodnutí krajského soudu a na něj navazující usnesení Nejvyššího soudu. Ve svém odůvodnění vytknul krajskému soudu, že se náležitě nevypořádal s odůvodněním změny trestu a neodůvodnil přiměřenost trestu v souladu s principy proporcionality a subsidiarity trestní represe. Kromě toho vůbec nevzal v potaz polehčující okolnosti a nejlepší zájem syna stěžovatele.

V ústavní stížnosti stěžovatel argumentoval, že Nejvyšší soud společenskou škodlivost jeho jednání neposuzoval na základě zásady proporcionality a porovnával případ se zřejmě odlišným případem usmrcení z nedbalosti, kdy došlo k usmrcení třetí osoby a nejednalo se o rodinu. Zásada proporcionality mimo jiné váže obecné soudy k tomu, aby podobné případy

¹⁴² Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 2027/17 ze dne 7. 8. 2017, bod. 21.

trestaly podobně a odlišné případy rozdílně. Stěžovatel způsobil negativní následky pouze uvnitř rodiny, která mu následně odpustila a podpořila ho. Okresní soud správně poznamenal, že pokud by stěžovatel zabil třetí osobu, pak by o trestu domácího vězení nemohl ani uvažovat. Účelem trestu, jak byl popsán na samém začátku této práce, je ochrana společnosti před kriminalitou. Tento účel byl naplněn již samotným udělením trestu zákazu činnosti okresním soudem. Jelikož účel trestu není explicitně v právních předpisech vymezen, musí soud přihlídnout také základním zásadám a principům trestání. Soudy v napadaných rozhodnutích tohoto případu dle mého názoru nezohlednily zásadu přiměřenosti, zásadu individualizace trestu a už vůbec ne zásadu personality trestu. Z těchto všech důvodů mám za to, že rozhodnutí soudu prvního stupně bylo správné. Otec byl potrestán již samotným faktem, že usmrtil svou manželku a svého syna. Svého jednání zcela upřímně litoval a z události se zcela jistě dostatečně poučil.

Tento případ představuje celkem extrémní případ využití trestu domácího vězení, jelikož běžně se neukládá za usmrcení jiné osoby. I přesto si myslím, že dobře ilustruje důležitost tohoto trestu v trestním právu. V tomto případě by odsouzení pachatele k nepodmíněnému trestu odnětí svobody nevedlo k žádnému pozitivnímu účinku. Na tomto příkladu lze vidět, jak je zachování rodinného kontaktu důležité při úvaze nad trestem pachatele.

4 CHARAKTERISTIKA A ÚLOHA PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBY PŘI UKLÁDÁNÍ TRESTU DOMÁCÍHO VĚZENÍ

Pouze těžko si lze představit fungování trestu domácího vězení bez pomoci Probační a mediační služby ČR. Tato instituce nemá za úkol pouze kontrolovat výkon trestu domácího vězení, podílí se též na spolupráci se soudy před udělením tohoto trestu a na dalších věcech.

PMS má v rámci trestního řízení tři cíle. Těmi jsou integrace pachatele, podpora poškozených a ochrana společnosti. Integrací pachatele se má na mysli začlenění pachatele zpět do života ve společnosti tak, aby už dále neporušoval zákony. Integrace také směřuje k znovu vytvoření respektu pachatele k pravidlům společnosti a k jeho seberealizaci.¹⁴³ V přípravném trestním řízení a v řízení před soudem nabízí PMS obviněnému i poškozenému pomoc při urovnávání jejich vzájemně narušeného vztahu pomocí mediace. PMS by měla také přispívat svou činností k přípravě podmínek pro státní zástupce a soudce, aby mohly být ukládány alternativní tresty. PMS zjišťuje vhodnost ukládání alternativních trestů, aby alternativní způsoby sankcionování nebyly použity v nesprávných případech.¹⁴⁴ Například tam, kde jde pachatelovi pouze o to, aby dostal co nejmírnější trest bez ohledu na hlubší plnění cílů restorativní justice.

Po vydání rozhodnutí spočívá hlavní činnost PMS v kontrole výkonu alternativních trestů společně s probačním dohledem.¹⁴⁵ PMS tak pomáhá naplňovat koncept restorativní justice a zároveň se snaží rozšiřovat jeho využívání v praxi.

Probační a mediační služba ČR byla zřízena zákonem číslo 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě. Tato instituce je organizační složkou státu a má za úkol provádět úkony probace a mediace ve věcech projednávaných v trestním řízení nebo v řízení ve věcech mladistvých.¹⁴⁶ Správu PMS vykonává

¹⁴³ *O nás: Poslání a cíle Probační a mediační služby* [online]. Probační a mediační služba ČR [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/o-nas/>

¹⁴⁴ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vyd. str. 27

¹⁴⁵ ŠTERN, Pavel, OUŘEDNÍČKOVÁ, Lenka a Dagmar DOUBRAVOVÁ, ed. *Probace a mediace: možnosti řešení trestných činů*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-757-2. s. 14.

¹⁴⁶ VĚTROVEC, Vladislav et al. *Zákon o mediaci a probaci: komentář*. Praha: Eurolex Bohemia, 2002. Komentované zákony. ISBN 80-86432-32-7. s. 9.

Ministerstvo spravedlnosti. Plnění úkolů PMS zajišťují střediska PMS, která mají sídla v obvodech okresních soudů po celé České republice.¹⁴⁷

4.1 Předběžné šetření a zpráva probačního úředníka

Efektivita alternativních trestů v čele s domácím vězením je závislá na jejich vhodném ukládání. Pachatel by měl být seznámen s podmínkami trestu a měl by být motivován k vykonání trestu. PMS má za úkol zajistit, aby byly alternativní tresty ukládány vhodným pachatelům, u kterých je určitý předpoklad k úspěšnému vykonání trestů. Nicméně soudní praxe v ČR bohužel odkrývá fakt, že řada soudců a státních zástupců považuje zprávu probačního úředníka za úkon, který prodlužuje délku trestního řízení. Soudci jsou často systémem vykazování činnosti vedeni k upřednostňování zásady rychlosti řízení na místo zásady individualizace trestů.¹⁴⁸

Před uložením trestu domácího vězení musí soud posoudit některé informace, které mu dají odpověď na otázku, zda je to pro konkrétního pachatele vhodný trest. Tyto informace může soud zjistit z vlastního šetření nebo ve spolupráci s PMS, kterou soud pověří k vytvoření zprávy probačního úředníka. Pokud soud rozhoduje formou rozsudku, tak vyžádání si této zprávy není nutné, ale i přesto je to vhodné. V případě, že si soud nevyžádá tuto zprávu, může provést šetření sám. Avšak je výhodnější, pokud tuto zprávu vypracuje probační úředník, který má v tomto směru mnohem více zkušeností, a navíc bude následně provádět kontrolu dodržování podmínek výkonu domácího vězení. Obligatorně je zpráva probačního úředníka vyžadována při rozhodování o uložení domácího vězení trestním příkazem.¹⁴⁹ Povinnost samosoudce si před rozhodnutím trestním příkazem o trestu domácího vězení vyžádat zprávu probačního úředníka byla novelizací trestního řádu zavedena zákonem č. 193/2012 Sb., který nabyl účinnosti dnem 1. 9. 2012.¹⁵⁰ V tomto ohledu se domnívám, že by bylo

¹⁴⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě.

¹⁴⁸ ROZUM, Jan. *Zprávy PMS pro účely rozhodnutí v trestním řízení: kvalita, význam, efektivita*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2020. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-188-2. s. 12.

¹⁴⁹ ŘÍHA, Jiří. § 334a [Nařízení výkonu trestu domácího vězení]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3832.

¹⁵⁰ ROZUM, Jan. *Zprávy PMS pro účely rozhodnutí v trestním řízení: kvalita, význam, efektivita*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2020. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-188-2. s. 31.

rozumnější, kdyby byla stanovena obecná povinnost vyžádat si zprávu probačního úředníka, vztahující se na všechny typy soudního rozhodnutí.

Předběžné šetření začíná úvodní konzultací probačního úředníka s obviněným v sídle PMS. Na této konzultaci získá probační úředník základní údaje o obviněném. Následně navštíví probační úředník obviněného v jeho bydlišti, ve kterém prověří získané informace a hlavně prověří možnosti obviněného v ohledu splnění podmínek na bydlení a vhodnosti tohoto trestu. Jako poslední zpracovává probační úředník stanovisko k možnostem výkonu tohoto trestu.¹⁵¹

Probační úředník má za úkol zjistit osobní, sociální a jiné poměry pachatele. Obzvláště důležité jsou informace o zaměstnání a dopravních možnostech obviněného do zaměstnání. Na základě těchto informací totiž soud specifikuje podrobnosti obsahu trestu domácího vězení. Jelikož není možné uložit tento trest proti vůli obviněného, musí probační úředník zjistit postoj obviněného k možnosti uložení tohoto trestu. Ostatně písemný slib je jednou z podmínek přípustnosti uložení domácího vězení.¹⁵²

Další věc, která má zásadní vliv na možnost úspěchu trestu domácího vězení, je otázka bydlení obviněného. Místo výkonu trestu se specifikuje až po nařízení tohoto trestu, ale i přesto by soud měl znát před rozhodnutím poměry pachatele. Získáním a posouzením těchto informací se soud vyvaruje situaci, ve které by byl uložen trest, ale jeho výkon by byl nerealizovatelný, ať už z důvodu nevhodného bydlení, nebo negativního postoje spolubydlících. Probační úředník by měl osobně navštívit potenciální místo výkonu trestu a seznámit se sociálním prostředím, ve kterém obviněný žije. Dále by se měl setkat s rodinnými příslušníky žijícími v domácnosti obviněného a případně i s dalšími spolubydlícími.¹⁵³ Se spolubydlícími by si měl ideálně probační úředník promluvit, vysvětlit jim jaké to pro ně přináší omezení a povinnosti. Měl by také zjistit jejich názor na uložení takového trestu. Jejich názor je podle mě důležitý, protože zákon nestanovuje povinnost souhlasu spolubydlících s udělením trestu

¹⁵¹ ŘÍHA, Jiří. § 334a [Nařízení výkonu trestu domácího vězení]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3833.

¹⁵² ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vyd. str. 406.

¹⁵³ *Ibidem*.

ani písemný slib, že budou při kontrolách poskytovat součinnost. Přitom se jedná o účastníka, který je často součástí kontrol výkonu trestu.

Tímto postupem by se mělo zabránit ukládání tohoto trestu v nevhodných případech a zajistit tak větší účinnost trestu. Komplexní zpráva probačního úředníka by měla obsahovat informace o dosavadním životě obviněného, údaje o rodinných poměrech obviněného, údaje o jeho sociálních a majetkových poměrech, údaje o jeho zdravotním stavu. Dále by tato zpráva měla obsahovat informaci, zda se obviněný pokusil odstranit škodlivé následky nebo nahradil způsobenou škodu, shrnující stanovisko probačního úředníka a nakonec písemný slib obviněného, že se ve stanovenou dobu bude zdržovat v obydlí a poskytne součinnost při výkonu kontroly. Stanovisko k možnosti uložení trestu je možné vyžadovat i od spolubydlících.¹⁵⁴ Stanovisko probační a mediační služby obsahuje doporučení nebo nedoporučení uložení tohoto trestu. Je zde uvedeno, z jakých informací probační úředník vycházel, a v případě stanoviska doporučujícího je zde návrh, jak by měl trest dlouho trvat a návrh časového období. Probačním úředníkem mohou být doporučeny přiměřené povinnosti a omezení.¹⁵⁵ Pracovník PMS před odesláním souhrnné zprávy k soudu seznamuje s obsahem zprávy pachatele i oběť.¹⁵⁶ Stanovisko probačního úředníka by podle mého názoru mělo být závazné, abychom se vyhnuli případům, kdy probační úředník trest domácího vězení nedoporučí. Například z důvodu nevyhovujících podmínek v obydlí a soudce tento trest stejně udělí.

4.2 Projednání podmínek pro nařízení trestu

Tato fáze nastává ve chvíli, kdy uložení tohoto trestu nabyde právní moci, avšak nachází se ještě před nařízením výkonu trestu. Pokud soud spolupracoval s probačním úředníkem ještě před uložení trestu, bude tato fáze značně zjednodušena. Ve zprávě probačního úředníka budou totiž obsaženy všechny potřebné informace pro nařízení výkonu trestu. V opačném případě musí soud navázat spolupráci s probačním úředníkem v této chvíli. Stejně jako při

¹⁵⁴ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vyd. str. 407.

¹⁵⁵ ŘÍHA, Jiří. § 334a [Nařízení výkonu trestu domácího vězení]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3834.

¹⁵⁶ ROZUM, Jan. *Zprávy PMS pro účely rozhodnutí v trestním řízení: kvalita, význam, efektivita*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2020. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-188-2. s. 61.

předběžném šetření je odsouzený pozván na úvodní konzultaci, při které probační úředník zjistí základní údaje a naváže s ním kontakt. Také s odsouzeným domluví návštěvu v místě jeho bydliště. Cílem této návštěvy je konkretizace podrobností pro výkon a kontrolu trestu. Dojednává se zde způsob komunikace mezi odsouzeným a probačním úředníkem, přístup do bydliště a individuální zvláštnosti každé kauzy. Zpravidla se provádí také názorná ukázka kontroly.¹⁵⁷

Probační úředník dále poučí odsouzeného, ale i další osoby, které žijí v obydli s odsouzeným, o jeho povinnostech a omezeních, které jsou spojeny s kontrolou odsouzeného.¹⁵⁸ Probační úředník se seznámí s jeho poměry a záležitostmi, které si musí odsouzený zařídit ještě před nařízením výkonu trestu. Obvykle se jedná o záležitosti spojené se zaměstnáním a s rodinnými příslušníky.¹⁵⁹

Všechny tyto zjištěné informace jsou pak obsaženy v dokumentu zvaném projednání podmínek výkonu trestu domácího vězení. Ihned po vyhotovení tohoto dokumentu jej probační úředník zasílá soudu, který následně nařizuje výkon trestu domácího vězení.¹⁶⁰

4.3 Kontrola výkonu trestu

Probace je souhrnem činností PMS a mimo jiné se jí rozumí kontrola výkonu trestů nebo trestních opatření nespojených s odnětím svobody.¹⁶¹ Jak bylo řečeno výše, momentálně probíhá kontrola ze strany PMS pouze formou namátkových kontrol. Podstata této kontroly spočívá v tom, že probační úředník osobně navštíví místo výkonu trestu v době, kdy se má podle rozsudku odsouzený zdržovat v určeném místě. Odsouzený se písemným slibem zavázal, že při výkonu kontroly bude poskytovat potřebnou součinnost. Za účelem kontroly tedy musí odsouzený umožnit probačnímu úředníkovi vstup do místa výkonu trestu.¹⁶²

¹⁵⁷ ŘÍHA, Jiří. § 334a [Nařízení výkonu trestu domácího vězení]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3835.

¹⁵⁸ Vyhláška č. 456/2009 Sb., o kontrole výkonu trestu domácího vězení, § 3.

¹⁵⁹ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vyd. str. 401.

¹⁶⁰ ŘÍHA, Jiří. § 334a [Nařízení výkonu trestu domácího vězení]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3836.

¹⁶¹ Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě a o změně zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů (zákon o Probační a mediační službě), § 2 odst. 1 písm. b).

¹⁶² ŘÍHA, Jiří. § 334b [Kontrola výkonu trestu domácího vězení]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3846.

Probační úředník stanovuje četnost návštěv v závislosti na osobě odsouzeného a jeho motivaci k výkonu trestu. Dále zohlední jeho spolehlivost a zodpovědnost, závažnost trestného činu, za který byl odsouzen, míru rizika plynoucího z maření trestu a nedostatečné kontroly.¹⁶³ Provádění kontrol je ztěžováno faktem, že odsouzený dochází do práce, obvykle přes den. S tím vyvstává problém v tom, že kontroly často probíhají v průběhu noci. S touto komplikací musí počítat i spolubydlíci odsouzeného, kteří by měli být s tímto faktem seznámeni předem. K tomu, aby se předešlo vypočítavosti a spekulacím odsouzených, je vhodné, aby kontroly neprobíhaly vždy ve stejný čas, případně ve stejný den. Plán návštěv musí být nastaven tak, aby si odsouzený nedokázal domyslet vzorec kontrol a nemohl tak beztrestně porušovat podmínky trestu. Někdy proto bude nutné provést kontrolu dvakrát za jediný den, nebo druhý den po kontrole. Jen takto lze efektivně vymáhat plnění trestu.¹⁶⁴

V životě odsouzeného mohou nastat situace, kdy bude předem vědět, že z vážných důvodů nebude moci v určeném čase výkonu trestu být ve svém bydlišti. Tuto situaci musí předem nahlásit probačnímu úředníkovi. Jako příklad lze uvést plánovou operaci nebo například svatbu rodinného příslušníka. Dále mohou nastat nepředvídatelné situace, díky kterým se odsouzený bude muset vzdálit z místa výkonu trestu. I v tomto případě musí odsouzený informovat probačního úředníka, avšak v tomto případě tak musí učinit, jakmile mu to situace dovolí.¹⁶⁵ Tyto situace jsou omluvitelné a nejsou považovány za porušení podmínek výkonu trestu.

Jestliže výsledky kontroly ukáží porušení podmínek trestu domácího vězení a nebude se jednat o omluvitelné situace představené v odstavci výše, bude na místě, aby probační úředník postupoval podle § 334c odst. 2 trestního řádu. Při méně závažném porušení podmínek probační úředník pouze odsouzeného na zjištěné porušení podmínek upozorní a také ho poučí, že v případě recidivy postihovaného chování informuje předsedu senátu. V případě závažného porušení podmínek probační úředník rovnou informuje předsedu senátu.¹⁶⁶ Soud pak

¹⁶³ Ibidem, s. 3847.

¹⁶⁴ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vyd. str. 401

¹⁶⁵ ŘÍHA, Jiří. § 334c [Nedodržování podmínek výkonu trestu domácího vězení]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3850.

¹⁶⁶ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), § 334c odst. 2.

prohřešek odsouzeného posoudí a může reagovat tak, že mu trest domácího vězení nahradí trestem odnětí svobody podle § 61 trestního zákoníku.

Lze uzavřít, že kontroly prováděné tímto způsobem probační úředníky nadměrně zatěžují a efektivita prováděných kontrol nikdy nemůže dosáhnout intenzity kontrol prováděných pomocí elektronického monitorovacího systému, kdy je odsouzený kontrolován neustále.

5 PROBLEMATIKA ELEKTRONICKÉHO MONITORINGU

Systém kontrol domácího vězení je už od vzniku nejproblematictější částí tohoto trestu. Tento trest byl zákonem zaveden, aniž by existovaly podmínky pro zajištění jeho výkonu.¹⁶⁷ Ke dni nabytí účinnosti trestního zákoníku, který zavedl tento nový trest, nebyl ministerstvem spravedlnosti zajištěn elektronický monitorovací systém. Do právního řádu tak byl vpraven institut, který nemohl být reálně účinně využíván, jelikož probační úředník nemůže provádět namátkovou kontrolu v takových frekvencích, a tím pádem tak účinně, jako je tomu u EMS. Problematika personálního zajištění pro realizaci tohoto institutu a metodické postupy byly řešeny až po přijetí zákonné úpravy EMS. Následné nedokonalosti byly odstraňovány až v praxi, přijetím novelizací zákonů.¹⁶⁸

5.1 Zavádění EMS v podmínkách ČR

V době připravování legislativní úpravy nového trestního zákoníku byla myšlenka zákonodárců taková, že kontrolu výkonu trestu domácího vězení by měla provádět Policie ČR. Vzápětí bylo od této myšlenky upuštěno, protože se nejedná o plnění úkolů v kompetenci bezpečnostních sborů. Poté byla po odborné diskusi přijata právní úprava umožňující kontrolu výkonu trestu domácího vězení PMS, buď elektronickým monitorovacím systémem, nebo namátkovými kontrolami.¹⁶⁹

Původně v roce 2010 ministerstvo spravedlnosti uvedlo, že realizace EMS je naplánovaná na roky 2011 až 2013. Tento vytyčený cíl se ministerstvu nepodařilo splnit ani dlouhé roky po uplynutí cíle. Dne 1. 7. 2012 byl zahájen experimentální projekt s názvem „Elektronický monitoring odsouzených“, který měl ověřit a vyzkoušet provoz EMS. Cílem projektu bylo získat informace použitelné pro ostrý start kontroly pomocí EMS. Ke zkušebnímu provozu bylo vybráno 43 dobrovolníků z řad odsouzených k trestu odnětí svobody. Z experimentu vyplynuly důležité zkušenosti a pozitivní poznatky, na základě

¹⁶⁷ ŘÍHA, Jiří. § 334b [Kontrola výkonu trestu domácího vězení]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3842.

¹⁶⁸ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vyd. str. 356 – 357.

¹⁶⁹ ŘÍHA, Jiří. § 334b [Kontrola výkonu trestu domácího vězení]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3842.

kterých bylo doporučeno, aby byl systém využit v rámci trestní praxe. Dne 15. 2. 2013 byla zveřejněna veřejná zakázka s odhadovanou hodnotou 229 500 000 Kč na dodávku a zajištění provozu zařízení EMS. Tehdejší prezident Václav Klaus však na konci svého funkčního období vyhlásil amnestii, která prominula mimo jiné všechny uložené tresty domácího vězení. Kvůli této skutečnosti byla ukončena zakázka ještě před její realizací.¹⁷⁰

K pokračování projektu elektronického monitoringu bylo přistoupeno v říjnu roku 2014. Za tím účelem byla vytvořena pracovní skupina EMSON¹⁷¹, která připravila podklady k realizaci veřejné zakázky. V prosinci 2015 byla veřejná zakázka na projekt EMS zrušena pro malou ochotu dodavatelů stát se účastníky veřejné zakázky. Nakonec byla veřejná zakázka vypsána dne 29. 2. 2016 a vítězem se stala dne 21. 2. 2017 společnost SuperCom. Náklady na provoz EMS činily 130 Kč na jednoho odsouzeného za jeden den. Elektronický monitorovací systém byl konečně spuštěn 12. 9. 2018.¹⁷² Spuštění ale mělo podle plánu proběhnout už v první polovině roku 2018 s 280 náramky. Na začátku roku 2020 ministerstvo spravedlnosti situaci vysvětlilo tak, že společnost SuperCom tehdy nedodala 120 náramků. Objednávka byla tedy dodána neúplná a navíc s půlročním zpožděním. Část zařízení také nebyla plně funkční.¹⁷³

K ukončení elektronického monitoringu došlo 22. 11. 2021. Systém elektronického monitoringu odsouzených vydržel v provozu v České republice přesně 3 roky 2 měsíce a 11 dní.¹⁷⁴ PMS se rozhodla odstoupit od smlouvy s dodavatelem EMS, společností SuperCom, s odůvodněním, že dodavatel přistupoval k plnění svých závazků neřádně a nečasně, což se stalo velkým rizikem pro plnění zákonné dohledové činnosti PMS.¹⁷⁵ Od té doby tedy znovu probíhá kontrola výkonu trestu domácího vězení namátkovou kontrolou pracovníky PMS.

¹⁷⁰ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vyd. str. 356 – 357.

¹⁷¹ Elektronický monitorovací systém „ON“.

¹⁷² VICHEREK, Roman. *Vazba a možnosti elektronické kontroly obviněného*. Časopis pro právní vědu a praxi, 2019, č. 1, s. 29-47.

¹⁷³ MOUDRÝ, Petr. *Vliv vybraných druhů trestů na resocializaci odsouzených – 2. část*. Trestněprávní revue, 2021, č. 4, s. 205-214.

¹⁷⁴ *Ukončení elektronického monitoringu*. Justice.cz[online]. 2021 [cit. 2023-03-15]. Dostupné z: <https://naramky.justice.cz/ukonceni-elektronickeho-monitoringu/>

¹⁷⁵ *PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA UKONČILA SPOLUPRÁCI S FIRMOU SUPERCOM* [online]. Probační a mediační služba ČR, 2021 [cit. 2023-03-15]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/probacni-a-mediacni-sluzba-ukoncila-spolupraci-s-firmou-supercom/>

K problémovému zavádění elektronického monitoringu se vyjádřil i Nejvyšší soud České republiky. Hlavním důvodem, který limituje častější ukládání trestu domácího vězení, je podle NS ČR neexistence elektronické kontroly odsouzených. Některé soudy vnímají tento nedostatek jako natolik zásadní, že trest domácího vězení raději neukládají. Nejvyšší soud tuto skutečnost komentoval již v roce 2014 tak, že: „Podle názoru trestního kolegia je skutečně neomluvitelné, pokud je zavedení elektronického systému z různých důvodů stále odkládáno, a to přesto, že s ním počítá ustanovení § 334b tr. ř. Domníváme se, že doba již téměř pěti let od zavedení tohoto nového alternativního trestu bylo zcela dostatečná k tomu, aby došlo i v tomto směru k naplnění účelu zákona.“¹⁷⁶

Nové výběrové řízení na dodavatele elektronického monitorovacího systému bylo vypsáno PMS dne 19. 12. 2022 a subjekty mohou v čase psaní této práce překládat nabídky. Lhůta pro podání nabídek je stanovena na 31. 3. 2023.¹⁷⁷ PMS ve veřejné zakázce stanovila maximální nabídkovou cenu ve výši 71 000 000 Kč vč. DPH za implementaci EMS a za dodávku koncových zařízení. Dále byla stanovena maximální cena za služby související se zajištěním podpory provozu EMS ve výši 50 000 000 Kč vč. DPH. Také je ze zadávací dokumentace zřejmé, že PMS má v plánu koupit minimálně 700 koncových zařízení.¹⁷⁸

Ze zkušeností z minulých let víme, že realizace EMS trvala od zadání veřejné zakázky do její realizace téměř 3 roky. Pokud přihlédneme k tomuto faktu, tak nejspíš bude muset PMS pokračovat v namátkových kontrolách i v následujících několika letech.

5.2 Programy monitoringu v podmínkách domácího vězení

Při kontrole domácího vězení pomocí elektronického monitoringu je sledováno plnění povinností vyplývajících z rozsudku. První takovou povinností je se v určitém čase zdržovat v určeném obydlí. Podmínkou pro úspěšnou kontrolu je přesné vymezení prostoru, ve kterém se osoba v určeném obydlí může

¹⁷⁶ Zpráva Nejvyššího soudu ze dne 12. 2. 2014, sp. zn. Ts 43/2012.

¹⁷⁷ *Dodavatel elektronického monitorovacího systému pro trestní justici II* [online]. 2023 [cit. 2023-03-15]. Dostupné z: <https://nen.nipez.cz/verejne-zakazky/detail-zakazky/N006-22-V00034083>

¹⁷⁸ Zadávací dokumentace na dodavatele elektronického monitorovacího systému pro trestní justici II č. j.: PMS-Spr 05433/2022-034-4. [online]. [cit. 2023-03-15] Dostupné z: <https://nen.nipez.cz/verejne-zakazky/detail-zakazky/N006-22-V00034083/zadavaci-dokumentace/p:pzd:page=2>

pohybovat. Prostorové vymezení hranic je zadáno do informačního systému EMS. Druhou podmínkou je nastavení časového období, které je vymezeno již v rozsudku. Sestavení harmonogramu musí být individualizováno s přihlédnutím k potřebám odsouzeného, zejména s ohledem na pracovní dobu a čas na cestu do zaměstnání. Harmonogram je většinou rozepsán na pravidelně opakující se týdenní režim zahrnující i víkendy.¹⁷⁹

Dále je sledováno setrvání v příkázané zóně, díky kterému je možné sledovat, zda se osoba nachází ve vymezené oblasti v zadaném čase. Je tak možné kontrolovat činnost osoby v čase, kdy nemá povinnost být v určeném obydlí v určitém čase. Obvykle se tento program používá při kontrole, zda se odsouzený nachází v zaměstnání nebo zda dochází na resocializační programy.¹⁸⁰

Také je sledováno setrvání mimo zakázanou zónu, kdy podle § 60 odst. 6 trestního zákoníku soud může pachateli uložit přiměřená omezení. Pachateli se tímto zamezí vstup do stanoveného území, které souvisí s páčáním trestné činnosti. Může to být například místo, kde se nachází restaurace, bary a herny nebo třeba společenské události a akce. Jedná se o ulice, oblasti nebo celé obce.¹⁸¹

Z důvodu ochrany chráněné osoby a zajištění jejího bezpečí se monitoruje pohyb odsouzeného, který má setrávat mimo perimetr chráněné osoby. Tento program slouží ke kontrole uloženého omezení spočívající v zákazu kontaktu chráněné osoby odsouzeným.¹⁸²

Posledním programem elektronického monitoringu je kontrola konzumace alkoholických nápojů. Omezení konzumace alkoholu může být uloženo také na základě ustanovení § 60 odst. 6 trestního zákoníku.¹⁸³

Všechny tyto programy elektronického monitoringu lze použít mimo domácí vězení i na jiné instituty trestního práva. Jedná se o nahrazení vazby některým opatřením, nahrazení vazby dohledem probačního úředníka za

¹⁷⁹ Programy monitoringu: *Povinnost zdržovat se v určeném obydlí*. Justice.cz [online]. [cit. 2023-03-15]. Dostupné z: <https://naramky.justice.cz/elektronicky-monitorovaci-system/#programy>

¹⁸⁰ Programy monitoringu: *Setrvání v příkázané zóně*. Justice.cz [online]. [cit. 2023-03-15]. Dostupné z: <https://naramky.justice.cz/elektronicky-monitorovaci-system/#programy>

¹⁸¹ Programy monitoringu: *Setrvání mimo zakázanou zónu*. Justice.cz [online]. [cit. 2023-03-15]. Dostupné z: <https://naramky.justice.cz/elektronicky-monitorovaci-system/#programy>

¹⁸² Programy monitoringu: *Setrvání mimo perimetr chráněné osoby*. Justice.cz [online]. [cit. 2023-03-15]. Dostupné z: <https://naramky.justice.cz/elektronicky-monitorovaci-system/#programy>

¹⁸³ Programy monitoringu: *Zdržení se konzumace alkoholických nápojů*. Justice.cz [online]. [cit. 2023-03-15]. Dostupné z: <https://naramky.justice.cz/elektronicky-monitorovaci-system/#programy>

současného uložení povinnosti zdržovat se v obydlí nebo u podmíněného propuštění z výkonu odnětí svobody společně s uložení povinnosti se zdržovat v obydlí.¹⁸⁴

5.3 Prostředky a technologie EMS

V dosavadní praxi elektronického monitoringu trestu domácího vězení v ČR byly využívány technologie společnosti SuperCom. Prostředky EMS jsou náramek, základnová stanice, komunikátor a analyzátor alkoholu.¹⁸⁵

Náramek, jehož oficiální název je BLUtag INT, je sledovací zařízení, které je odsouzenému připevněno na dolní část nohy ke kotníku, pomocí nesnímatelného gumového pásku. Náramek spolupracuje se základnovou stanicí, která je umístěna v obydlí odsouzeného, a vyhledává její rádiový signál. Pokud se odsouzený vzdálí z dosahu základní stanice a svého obydlí, tak se aktivuje modul GPS, který dokáže lokalizovat umístění odsouzeného. Náramek obsahuje baterii, kterou odsouzený musí každý den nabíjet. Náramek disponuje vlastním nezávislým GSM připojením, které funguje díky SIM kartě. Každé porušení pravidel pro zákaz vycházení je systémem automaticky vyhodnoceno podle harmonogramu uvedeného výše a zasíláno do informačního systému EMS. Tímto způsobem je možné monitorovat odsouzeného 24 hodin denně každý den výkonu trestu.¹⁸⁶

Základnová stanice BLUbox je sledovací jednotka umístěna v obydlí odsouzeného. Tato jednotka je spárována s náramkem na základě rádiového signálu. Stanice je napájena z elektrické zásuvky a pro případ výpadku proudu je vybavena záložní baterií. Stanice komunikuje s náramkem a sdílí mu informace o přítomnosti odsouzeného v obydlí, včetně data a času přítomnosti. Náramek pak přes mobilní síť dokáže tyto informace odeslat do informačního systému EMS.¹⁸⁷

Komunikátor Pure je přístroj pro komunikaci s monitorovanou nebo chráněnou osobou. Jedná se de facto o mobilní telefon s velmi limitovaným

¹⁸⁴ MOUDRÝ, Petr. *Vliv vybraných druhů trestů na resocializaci odsouzených – 2. část*. Trestněprávní revue, 2021, č. 4, s. 205-214.

¹⁸⁵ Ibidem.

¹⁸⁶ Prostředky monitoringu: *Náramek BLUtag INT*. Justice.cz [online]. [cit. 2023-03-16]. Dostupné z: <https://naramky.justice.cz/elektronicky-monitorovaci-system/#prostredky>

¹⁸⁷ Prostředky monitoringu: *Základnová stanice BLUbox*. Justice.cz [online]. [cit. 2023-03-16]. Dostupné z: <https://naramky.justice.cz/elektronicky-monitorovaci-system/#prostredky>

využitím. Přístroj dokáže přijímat hovory pouze od pracovníků PMS. Jinak jsou jeho funkce velice omezené. Odsouzený má povinnost tento přístroj nabíjet každý den do plného nabití. Pokud komunikátor vlastní chráněná osoba, tak ji upozorňuje, že se k ní monitorovaná osoba přiblížila na určitou vzdálenost a může využít tlačítko SOS nebo zavolat policii.¹⁸⁸

Analyzátor alkoholu je testovací zařízení, které umožňuje získat informace o přítomnosti alkoholu v dechu u odsouzeného. Analyzátor úzce spolupracuje s komunikátorem Pure, který dokáže před testem sejmout biometrické údaje, a tím ověřit identitu testovaného. Při dechové zkoušce pak komunikátor pořizuje fotografie osoby provádějící test a také ji dává instrukce k provedení testu. Všechny získané údaje pak komunikátor odesílá do informačního systému EMS.¹⁸⁹

5.4 Efektivita

Pokud se tento trest má stát opravdovou alternativou k trestu odnětí svobody, představuje zajištění elektronického monitoringu klíčovou záležitost. Nutné je zajistit potřebné množství prostředků EMS. Dosavadní praxe ukazuje, že problematiku nezajištění prostředků EMS vnímají soudci jako zásadní při udělování tohoto trestu. Zajištění kontroly pouze namátkovou kontrolou nevyvolává v soudcích potřebnou důvěru v tento trest. Docent Štěrba poznamenal, že by do určité míry bylo lepší, kdyby soudy vůbec tento trest nevyužívaly, dokud nebude elektronický monitoring v provozu. Neefektivní a nedostatečná kontrola totiž oslabuje autoritu trestu u veřejnosti i odsouzených, ale také soudci přestávají mít důvěru v tento trest.¹⁹⁰

S názorem, že elektronický monitoring hraje v trestu domácího vězení klíčovou roli, se lze ztotožnit. Na druhou stranu je také možné, aby tento trest fungoval i bez EMS, jak nám ukazuje současná praxe. O efektivitě kontrol bez fungujícího EMS lze ale polemizovat. Problém spočívá v tom, že autorita trestu je tímto u soudců výrazně oslabena. Je uváděno, že neexistence EMS je ze strany

¹⁸⁸ Prostředky monitoringu: *Komunikátory Pure*. Justice.cz [online]. [cit. 2023-03-16]. Dostupné z: <https://naramky.justice.cz/elektronicky-monitorovaci-system/#prostredky>

¹⁸⁹ Prostředky monitoringu: *Analyzátor alkoholu TRAC*. Justice.cz [online]. [cit. 2023-03-16]. Dostupné z: <https://naramky.justice.cz/elektronicky-monitorovaci-system/#prostredky>

¹⁹⁰ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vyd. str. 357.

soudců nejčastěji udávaným důvodem, proč tento trest neudělují více.¹⁹¹ Autorita trestu domácího vězení u veřejnosti dle mého názoru oslabená nebude v takové míře, aby u veřejnosti tento trest nebudil respekt. Problémy s tímto institutem nejsou natolik mediálně exponované, aby byly součástí aktuální debaty ve společnosti. Domnívám se, že valná část veřejnosti ani netuší, že EMS momentálně není v provozu. Určité pochyby v otázce autority trestu by mohly vzniknout u odsouzených k tomuto trestu, kteří budou z vypočítavosti, bez ohledu na možný náhradní trest, porušovat stanovené podmínky trestu, dokud na jejich pochybení probační úředník při namátkové kontrole nenarazí. Proto je důležitým úkolem soudce pečlivě zvolit, které osobě bude tento trest ukládat.

¹⁹¹ Nejčastěji kladené dotazy: *Proč se tento trest dosud poměrně málo využíval?*. Justice.cz [online]. [cit. 2023-03-16]. Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/nejcasteji-kladene-dotazy>

6 ZHODNOCENÍ VÝHOD A NEVÝHOD TRESTU DOMÁCÍHO VĚZENÍ

V této kapitole se budu věnovat hodnocení kladů a negativ trestu domácího vězení v ČR. Kapitola je záměrně zařazena až na závěr, protože díky všem popisovaným tématům jsem si na tento institut mohl udělat ucelený a kritický názor. Na konec této kapitoly jsem umístil analýzu dotazníku, který mi vyplňovali zaměstnanci PMS. V tomto dotazníku je vidět, jak výhody a nevýhody vnímají lidé, kteří se institutem domácího vězení zabývají každý den.

6.1 Výhody

Dle mého názoru výhody udělování trestu domácího vězení převažují nad jeho negativy. Je to nejspíš způsobeno tím, že se v tomto trestu projevují výsledky principů restorativní justice. Jelikož je domácí vězení druhým nejpřísnějším trestem v systému trestních sankcí ČR, je dle mého názoru vhodné pracovat i s nevýhodami nejpřísnějšího trestu, odnětím svobody. Za tímto účelem je možné vycházet z poznatků, které byly představeny v kapitole 1.2 s názvem „Problémy spojené s trestem odnětí svobody“. Dalo by se konstatovat, že tyto problémy se při výkonu trestu domácího vězení vyskytují pouze ve velice omezené míře.

6.1.1 Odsouzený se vyhne kriminogenním faktorům

Jedním z nejdůležitějších pozitiv je dle mého názoru to, že se odsouzený při výkonu tohoto trestu vyhne styku s dalšími odsouzenými, jako je to právě u nepodmíněného trestu odnětí svobody. Izolace ve vězení je významný kriminogenní činitel, což má za následek vyvolání opačných účinků, než které stanovuje účel trestu odnětí svobody.¹⁹² V odůvodněných případech je proto třeba dát přednost trestu domácího vězení před trestem odnětí svobody, který je sice přísnější a jistě i více odstrašující, ale v samém důsledku je jeho ukládání spíše kontraproduktivní, když hlavní záměr společnosti by měl být ve vyhnutí se recidivě. Myslet je proto třeba nejenom na potrestání pachatele, ale také na výchovný účinek trestu a následnou možnost recidivy.

¹⁹² Zpráva Nejvyššího soudu ze dne 12. 2. 2014, sp. zn. Ts 43/2012, bod IX.

6.1.2 Zachování zaměstnání a větší šance náhrady škody poškozenému

Další výhodou tohoto trestu je to, že si pachatel při výkonu trestu zachová zaměstnání. Při výkonu trestu je odsouzenému povoleno opustit obydlí za účelem vykonávání zaměstnání. Výhoda spočívá nejenom v pravidelném příjmu odsouzeného, ale také v tom, že odsouzený odvádí daně ze závislé činnosti do státního rozpočtu. Zaměstnání také pomáhá odsouzenému v tom, aby si udržoval kontakt s okolím, v čele se svými kolegy. Každodenní pracovní rutina dá navíc odsouzenému pocit důležitosti a naplněnosti života při vykonávání trestu. To je důležitý aspekt z hlediska motivace odsouzeného k úspěšnému vykonání trestu. Psychické zdraví tím pádem nebude testováno tolik, jako je tomu u nepodmíněného odnětí svobody. Také pro poškozeného je tento aspekt výhodný. Zvyšuje se totiž šance, že pachatel nahradí poškozenému škodu způsobenou trestným činem. V kapitole o problémech nepodmíněného trestu bylo popsáno, že s vykonáním trestu ve vězení přichází určité stigma ze strany společnosti a menší možnosti pracovní uplatnitelnosti odsouzeného po výkonu trestu. Takové stigma se po výkonu trestu domácího vězení nekoná, protože odsouzený pokračuje ve svém stabilním zaměstnání.

6.1.3 Finanční úspora

Na předchozí téma lze navázat aspektem finančních úspor. Tento aspekt lze vnímat z několika hledisek. První hledisko, dalo by se nazvat příjmové, a nese v sobě finanční úspory ve formě odvodů do státního rozpočtu, které odsouzený odvádí z výdělku svého zaměstnání.

Druhý pohled skýtá hledisko státních výdajů na výkon trestů. Pokud porovnáme finanční nákladnost trestů domácího vězení a nepodmíněného odnětí svobody, dojdeme zcela jistě k závěru, že nepodmíněný trest je finančně nákladnější. Ekonomická náročnost trestu domácího vězení je minimálně o polovinu nižší, než jaká je u nepodmíněného trestu odnětí svobody.¹⁹³ Stát sice s odsouzeným sdílí část nákladů na výkon trestu, ale ani v jednom případě není pokryta celá část nákladů spojených s trestem. Při výkonu domácího vězení oproti výkonu trestu ve věznici stát nemusí odsouzeného ošacovat, zajišťovat mu jídlo

¹⁹³ KRÁL, Vladimír. *Domácí vězení – další alternativní trest?*. Trestněprávní revue, 2014, č. 8, s. 235 – 238.

a poskytovat mu zákonné služby a nést výdaje na provoz věznice. Navíc odpadá nutnost odsouzeného hlídat vězeňskou službou.¹⁹⁴ V současné době provádí kontrolu dodržování výkonu trestu domácího vězení PMS namátkovými kontrolami. Státu vzniká náklad pouze na výdaje zaměstnanců PMS. Odsouzený se na nákladech výkonu trestu domácího vězení podílí částkou 50 Kč za každý den, ve kterém vykonával trest domácího vězení nebo byl využíván elektronický kontrolní systém.¹⁹⁵

6.1.4 Zachování rodinného kontaktu

Prospěšnost zachování rodinného kontaktu lze demonstrovat na nálezů Ústavního soudu uvedeném v kapitole 3.3.1. Zde dal soud přednost trestu domácího vězení před nepodmíněným odnětí svobody převážně z důvodu zachování rodinného kontaktu otce se synem. Syn byl na otce fixovaný a jejich vzájemné oddělení by pro syna znamenalo další prohlubování traumatu, které by se velice negativně projevilo na jeho psychickém zdraví a psychologickém vývoji. Domácí vězení umožňuje zachovat pozitivní rodinné vazby s dětmi a možnost podílení se na jejich výchově.

Na druhou stranu je nutno dodat, že výkon domácího vězení může být z hlediska zachování rodinného kontaktu v některých případech i negativem. Izolace odsouzeného v jednom obydlí s rodinnými příslušníky s sebou přináší jistá rizika, která jsou dále představena v kapitole 6.2.2.

6.2 Nevýhody

Nevýhody tohoto trestu snižují jeho využitelnost v praxi. Soudce při úvaze, zda udělí tento trest, musí individuálně posoudit osobu pachatele a uvážit, zda v konkrétním případě převažují výhody nebo nevýhody.

¹⁹⁴ V roce 2021 činil průměrný denní výdaj na jednoho vězně 1841 Kč. zdroj: Statistická ročenka Vězeňské služby České republiky 2021 [online]. s. 7. odbor správní Generálního ředitelství Vězeňské služby České republiky, 2022 [cit. 2023-02-25]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/odbor-spravni/statistiky/rocenky/statisticka-rocenka-2021.pdf>

¹⁹⁵ Vyhláška č. 458/2009 Sb., kterou se stanoví denní sazba připadající na náklady spojené s výkonem trestu domácího vězení a využitím elektronického kontrolního systému a způsob jejich úhrady, Ministerstva spravedlnosti.

6.2.1 Neexistence EMS

Klíčovou nevýhodou domácího vězení v českých podmínkách spatřuji v neustálých problémech s EMS. To, že ani po třinácti letech od zavedení tohoto trestu do českého právního řádu nemáme fungující systém elektronické kontroly výkonu trestu domácího vězení, považuji za fatální selhání systému. Spoléhat ve 21. století na namátkové kontroly probačních úředníků mi připadá jako mrhání potenciálu tohoto novodobého trestu. Namátkové kontroly nemohou být nikdy tak účinné jako kontroly EMS, které neustále monitorují pohyb odsouzeného. V trestním právu by se podle mě nemělo spoléhat na náhodu, na to, jestli probační úředník při namátkové kontrole přistihne odsouzeného při porušování podmínek výkonu trestu. Ostatně neexistence elektronického kontrolního systému je podle soudců jedním z hlavních důvodů, proč je tento trest z jejich strany udělován tak střídavě.¹⁹⁶ Většina dotazovaných soudců (63,2 %) zúčastněných ve výzkumu „Sankční politika pohledem praxe“ uvedlo, že považují trest domácího vězení bez elektronického monitoringu za neefektivní.¹⁹⁷ Nelze se pak divit, že jejich motivace k ukládání tohoto trestu je nízká.

6.2.2 Zneužívání trestu ze strany odsouzených

Zneužívání trestu odsouzenými úzce souvisí s neexistencí elektronického monitoringu. Odsouzení vědí, že se namátková kontrola opakuje několikrát do měsíce. Pokud je tedy odsouzený zkontrolován, může si domyslet, že pravděpodobnost, že kontrola bude opakována ještě ten den, je malá. Tímto může odsouzený porušovat podmínky trestu, aniž by byl potrestán. Zároveň to v odsouzeném rozvíjí negativní osobnostní rysy, jako je vypočítavost a otrlost, čímž se potlačuje výchovný účinek tohoto trestu. Je jenom na PMS, aby navrhla plán kontrol tak, aby kontrola byla pro odsouzeného nepředvídatelná. Limity v nepředvídatelnosti kontrol představuje zákonný požadavek na nepřetržitý odpočinek mezi směnami. Zaměstnanec musí mít mezi koncem jedné směny a začátkem následující směny nepřetržitý odpočinek nejméně 11 hodin.¹⁹⁸

¹⁹⁶ Zpráva Nejvyššího soudu ze dne 12. 2. 2014, sp. zn. Ts 43/2012, písm. K.

¹⁹⁷ SCHEINOST, Miroslav. *Sankční politika pohledem praxe*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2014. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-144-8. s. 16.

¹⁹⁸ Zákon č. 262/2006 Sb., Zákoník práce, § 90 odst. 1.

Pokud tedy provede kontrolu ve 22:45, druhý den bude muset přijít do práce až v 9:45. K tomu ještě zaměstnanci PMS musí dbát na dodržování nepřetržitého odpočinku v týdnu v délce nejméně 35 hodin.¹⁹⁹ Z toho vyplývá, že v jeden víkendový den nelze kontrolu vůbec provést.²⁰⁰ Jak už bylo řečeno výše, bez elektronického monitoringu nemůže nikdy tento trest fungovat na 100 %.

6.2.3 Malá využitelnost

Ukládání tohoto trestu je problematické v mnoha různých ohledech. Podle názoru soudců není dostatek vhodných pachatelů, kterým by mohl být tento trest uložen. Podle soudců by to měl být člověk se zázemím v podobě bydlení a se zaměstnáním. Pachatelům bez stálého zaměstnání je častěji udělován trest obecně prospěšných prací a pachatelům zařazeným v pracovním poměru zase peněžitý trest. Za trestné činy v dopravě pak soudci udělují častěji trest zákazu činnosti.²⁰¹ Dále je nutné, aby soudce posoudil, zda není nutné uložit nepodmíněné odnětí svobody. Chování pachatele musí dávat záruky, že se nechová asociálně a že není předem vyloučeno, že dodrží podmínky. Dále je třeba posoudit, u kterých pachatelů vůle k výkonu trestu postupem času pravděpodobně klesne.²⁰² Malá využitelnost je zapříčiněna i možností uložení tohoto trestu pouze za přečin. V případech méně závažnějších zločinů, u kterých soud nechce ukládat nepodmíněný trest, je nucen uložit podmíněný trest odnětí svobody, který je v mnoha ohledech možné pokládat za mírnější trest oproti trestu domácího vězení, což už jsem uváděl výše.

6.2.4 Izolace

Pro odsouzené je izolace od okolního světa ve svém obydlí velkým psychickým náparem, který časem může přerůst v psychické problémy. Nutnost pobývat v uzavřeném prostoru a nemožnost libovolně odejít vyvolává

¹⁹⁹ Zákon č. 262/2006 Sb., Zákoník práce, § 92 odst. 1.

²⁰⁰ SCHEINOST, Miroslav. *Sankční politika pohledem praxe*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2014. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-144-8. s. 104-105.

²⁰¹ TLAPÁK NAVRÁTILOVÁ, Jana, *Budoucnost trestu domácího vězení v České republice*. in STRÉMY, Tomáš a ed. *Restoratívna justícia a alternatívne tresty v aplikačnej praxi: zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie, september 2015*. Praha: Leges, 2015. Teoretik. ISBN 978-80-7502-104-5. s. 48 – 50.

²⁰² Zpráva Nejvyššího soudu ze dne 12. 2. 2014, sp. zn. Ts 43/2012, písm. K.

v odsouzeném pocit izolace a také velký psychický tlak a stres. Všechny tyto aspekty pak způsobují podrážděnost, deprese a úzkosti. V rodině pak následkem toho vznikají zbytečné hádky a konfliktní situace. Pokud u sebe začne odsouzený pozorovat tyto projevy izolace, vhodné řešení by dle mého názoru bylo kontaktovat pověřeného pracovníka PMS a uvést ho do problému. PMS pak navrhne řešení daného problému.

6.2.5 Zasaňování do nedotknutelnosti obydlí spolubydlících

Nedotknutelnost obydlí je zakotvena v Listině základních práv a svobod v čl. 12.²⁰³ Právo na nedotknutelnost obydlí je svou povahou a významem základní lidské právo a svoboda a spadá pod ústavní ochranu.²⁰⁴ Současný formát kontrol výkonu tohoto trestu spočívá v osobních návštěvách v bydlišti odsouzeného. V případech, kdy odsouzený nebydlí sám, by toto základní právo mohlo být rušeno. Jelikož by tyto kontroly měly probíhat většinou ve večerních hodinách, ve dnech pracovního klidu a o víkendech, lze si představit, že časté návštěvy mohou být pro spolubydlící odsouzeného obzvlášť rušivé. Vstoupit do obydlí, je podle dotčeného článku podmíněno souhlasem toho, kdo v něm bydlí. Je zarážející, že zákonodárce upravil v ustanovení § 60 odst. 1 písm. b) trestního zákoníku písemný slib pachatele, který de facto znamená souhlas s udělením tohoto trestu a je jednou z podmínek pro přípustnost tohoto trestu, ale už v zákoně neupravil souhlas osob žijících ve stejné domácnosti, kterých se rozhodnutí o uložení trestu přímo dotýká. Zákonodárce by měl dle mého názoru tuto zásadní chybu do budoucna napravit.

6.3 Dotazník na zaměstnance PMS

Tato část je zaměřena na vyhodnocení dotazníku adresovaného zaměstnancům Probační a mediační služby ČR. Dotazník prošel schvalovacím procesem provedeným vedoucí metodického oddělení PMS, Mgr. Kamilou Špejrovou. Následně paní magistra rozeslala skrz interní e-mailovou komunikaci

²⁰³ Usnesení č. 2/1993 Sb., předsednictva České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, čl. 12.

²⁰⁴ KOKEŠ, Marian. Čl. 12 [Nedotknutelnost obydlí]. In: HUSSEINI, Faisal, BARTOŇ, Michal, KOKEŠ, Marian, KOPA, Martin a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář* 1. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2021, marg. č. 1. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembsgfpwk232ge4texzrfzrwymjs>

dotazník třinácti respondentům z řad zaměstnanců PMS, kteří mají zkušenosti s kontrolou výkonu trestu domácího vězení. Dotazník vyplnilo 5 žen a 8 mužů. Osm dotázaných je zaměstnáno na pozici probační úředník, čtyři jsou vedoucí pracovníci a jeden je probační asistent. Deset respondentů vykonává praxi u PMS 10 a více let, ostatní 3 zaměstnanci zde pracují 6 až 10 let. Lze tedy usoudit, že dotazování mají s institutem domácího vězení dostatečné zkušenosti. Z výroční zprávy²⁰⁵ PMS za rok 2020 vyplývá, že v roce 2020 probační a mediační služba zaměstnávala průměrně 494 zaměstnanců. Z celkového počtu zaměstnanců jich bylo dotazováno přibližně 2,5 %. Na druhou stranu je třeba zmínit, že ne každý zaměstnanec PMS vykonává agendu v oblasti trestu domácího vězení. Z vyhodnocení výsledků výzkumu tedy nelze jednoznačně vyvozovat obecné závěry, pro které by bylo zapotřebí dotazovat četnější reprezentativní vzorek. Dotazníkové šetření má za cíl zjistit názor probačních pracovníků na trest domácího vězení, jeho výhody a nevýhody, a také má za cíl získat podrobnější informace o namátkových kontrolách prováděných probačními úředníky. K tomu bylo do dotazníku zařazeno 8 tematických otázek. Celý dotazník je vložen v příloze č. 1 této práce.

Otázka č. 1

Ohodnoťte důležitost následujících kladných faktorů domácího vězení. (0 = nedůležité, 5 = velmi důležité)

V této otázce jsem u každého respondenta zjišťoval názor na důležitost těchto pozitivních faktorů domácího vězení:

- vyhnutí se kriminogenním faktorům vězeňství;
- zachování zaměstnání;
- zachování rodinného kontaktu;
- větší možnost náhrady škody poškozenému;
- finanční úspornost.

Každý z respondentů mohl zvážit, kolik bodů přidělí jednotlivým faktorům. Respondent mohl daný faktor ohodnotit od 0 do 5 bodů. Čím více bodů

²⁰⁵ VÝROČNÍ ZPRÁVA ZA ROK 2020 [online]. s. 12. Probační a mediační služba ČR, 2021 [cit. 2023-03-20]. Dostupné z: https://www.pmscr.cz/wp-content/uploads/2021/11/onas_zakladdokumenty_vyrocnizprava_2020_211111.pdf

daný faktor dostal, tím více je daný faktor pro respondenta důležitější. Vyhodnocení důležitosti faktorů provedu sečtením bodů daného faktoru od každého respondenta. Nejvíce je tedy 65 bodů. Respondenti vyhodnotili, že nejdůležitější kladný faktor je vyhnutí se kriminogenním faktorům vězeňství (celkem v součtu 58 bodů). Druhým nejdůležitějším faktorem je podle respondentů zachování zaměstnání (57 bodů). Na třetím místě se umístil faktor zachování rodinného kontaktu (56 bodů). Se 47 body se na předposledním místě umístil faktor finančních úspor. Nejméně důležité pro respondenty byla větší možnost náhrady škody poškozenému (46 bodů). Podle počtu bodů udělovaných u každého faktoru lze posoudit, že pracovníci PMS vnímají kladné faktory velmi silně. Nejvíce ocenili vyhnutí se kriminogenním faktorům, s čímž se lze ztotožnit. Tento klad dle mého názoru má potenciál snižovat recidivu odsouzených. I přesto, že finanční důvody byly jedním z nejdůležitějších argumentů pro zavádění domácího vězení do českého trestního práva, důležitost tohoto faktoru vnímají probační pracovníci celkem nízko. Dá se to vysvětlit tím, že je tento trest udělován v téměř zanedbatelné míře a finanční úspory nejsou tak vysoké, jako kdyby byl tento trest udělován tisícům pachatelů.

Otázka č. 2

Ohodnoťte negativa následujících faktorů domácího vězení. (0 = neutrální, 5 = velmi negativní)

Zde jsem zjišťoval vnímání negativních faktorů domácího vězení, kterými jsou:

- neexistence elektronického monitorovacího systému;
- malá socializace a izolace odsouzených;
- zasahování do nedotknutelnosti obydlí spolubydlících odsouzeného;
- malý výchovný účinek;
- zneužívání trestu ze strany odsouzených.

Respondenti měli zhodnotit negativitu daných faktorů. Systematika hodnocení je stejná jako minulé otázky. Čím více byl faktor negativní, tím více bodů mu respondent přidělil. Součet bodů od všech respondentů u jednotlivého faktoru mohl dosáhnout maximálně 65 bodů. Zaměstnanci PMS považují za nejvíce negativní aspekt domácího vězení neexistenci elektronického monitorovacího systému (53 bodů). Tento výsledek je nepřekvapivý

a pochopitelný. O tomto problému se mluví napříč odbornou společností a dá se říct, že je to aktuálně nejpálčivější téma tohoto trestu. Jako druhý nejvíc negativní aspekt domácího vězení je vnímán malý výchovný účinek tohoto trestu (24 bodů). Jako problémové se probačním zaměstnancům jeví také zneužívání trestu ze strany odsouzených (23 bodů). Malá socializace a izolovanost odsouzeného je hodnocena jako méně problémová (19 bodů). Nejméně negativně považují zaměstnanci PMS zasahování do nedotknutelnosti obydlí spolubydlících odsouzeného (16 bodů). Jak je vidět z výsledků, tak kromě prvního faktoru nejsou ostatní faktory hodnoceny tolik negativně. Osobně jsem předpokládal, že na druhém místě se umístí malá socializace a izolace odsouzených, která může mít velký vliv na celkovou motivaci odsouzených k úspěšnému vykonání tohoto trestu. Z hodnoty rozestupu prvního a druhé negativního faktoru lze usuzovat, kromě prvního problému nejsou ostatní problémy tolik závažné, aby byly překážkou pro udělování tohoto trestu.

Otázka č. 3

U kolika odsouzených k trestu domácího vězení momentálně provádíte namátkové kontroly?

Ze shromážděných odpovědí jsem zjistil, že pracovníci PMS mají na starost 1 až 4 odsouzené, u kterých provádějí namátkové kontroly. Ve čtyřech případech mají pracovníci na starost dva odsouzené. Ve stejném počtu případů vykonávají zaměstnanci PMS namátkové kontroly u jednoho odsouzeného. Čtyři odsouzené kontrolují tři respondenti a jeden respondent kontroluje tři odsouzené. Pouze dva respondenti momentálně neprovádí namátkové kontroly.

Otázka č. 4

Kolik odhadem provádíte průměrně na jednoho odsouzeného namátkových kontrol za měsíc Vy?

Odpovědi by se daly shrnout tak, že nejčastěji je namátková kontrola prováděna jednou až dvakrát do měsíce. Tuto odpověď jsem dostal od pěti respondentů. Namátková kontrola je ve všech případech prováděna minimálně jednou do měsíce. Dva respondenti se shodli, že provádí průměrně 5 namátkových kontrol v obydlí jednoho odsouzeného za měsíc. Jeden pracovník pak provádí

průměrně 10 namátkových kontrol na jednoho odsouzeného za měsíc. Tuto odpověď je ale třeba brát s rezervou, jelikož se jedná o pracovníka, který momentálně nemá na starosti žádného odsouzeného. Ve všech ostatních případech se mi dostalo neurčitých odpovědí s odůvodněním, že průměrné číslo nelze specifikovat, jelikož se jedná o individuální činnost, která je u každého odsouzeného jiná. Tato otázka z mého pohledu přináší celkem překvapivé výsledky, protože moje počáteční hypotéza byla taková, že namátková kontrola v obydlí odsouzeného se provádí minimálně třikrát za měsíc. Předpokládal jsem spíše četnější provádění kontrol, například deset kontrol měsíčně. Výsledky, které jsem dostal, se dají vykládat tak, že pracovníci PMS jsou natolik zaneprázdnění svou agendou, že na namátkové kontroly nezbývá tolik času. Dle mého názoru jsou kontroly u tohoto trestu zásadní, jelikož soud dává svou důvěru do rukou odsouzených. Tato otázka naprosto změnila mé nahlížení na tento trest. Kontrola prováděná minimálně jednou za měsíc je naprosto nedostačující. Toho jsou si nejspíš vědomi i soudci, a tak tento trest ukládají velice střídavě. Tento problém by mohl být vyřešen jednou pro vždy zavedením fungujícího EMS.

Otázka č. 5

Odpovězte prosím na otázku, kolik času Vám průměrně zabere jedna namátková kontrola výkonu trestu domácího vězení. Od začátku cesty do následného příchodu zpět na počáteční místo.

Nejčastější odpověď byla, že namátková kontrola trvá i s cestou přibližně jednu hodinu. Minimální čas strávený prováděním namátkové kontroly je půl hodiny. Celkový čas strávený kontrolou je závislý na místě bydliště odsouzeného. Pokud se bydliště odsouzeného nachází v obci, kde bydlí pracovník PMS, tak je kontrola kratší, naopak u vzdálenějších míst trvá kontrola déle. Kontrola do nejvzdálenějšího cíle v okrese trvá v letním období maximálně dvě hodiny. Díky této otázce jsem se dozvěděl, že z důvodu efektivity využití pracovního času je plánováno vždy několik kontrol najednou. Pokud má tedy probační pracovník na starost více než jednoho odsouzeného, tak provádí více kontrol v jeden den. Je tak možné, že si v některých případech bude muset pracovník vyhradit celý den na provádění namátkových kontrol.

Otázka č. 6

Prováděli jste namátkové kontroly v obydlí odsouzeného, i když byl v provozu elektronický monitorovací systém? Pokud ano, v jaké frekvenci měsíčně na jednoho odsouzeného?

Všichni respondenti odpověděli, že prováděli namátkové kontroly minimálně jednou za měsíc. Nikdo z respondentů neodpověděl, že by prováděl kontrolu více než jednou. Účelem takových kontrol bylo, aby byli pracovníci PMS s odsouzeným v kontaktu a zjistili, jak se mu daří a jak zvládá mít náramek na noze. Moje hypotéza zněla, že když fungoval systém EMS, tak namátkové kontroly prováděny nebyly. Výsledkem zjištění je, že v období, kdy byl v provozu EMS, tak zaměstnanci PMS trávili podobné množství času namátkovými kontrolami, jako když EMS v provozu není a dodržování tohoto trestu ze strany odsouzených závisí pouze na osobních návštěvách probačních pracovníků.

Otázka č. 7

Z jakého důvodu je podle Vás trest domácího vězení tak málo ukládaný?

Nejčastěji bylo zmiňováno, že trest domácího vězení není tak čteně udělován z důvodu neexistence EMS. Na to navazuje odpověď několika respondentů, že k tomuto trestu momentálně soudci nemají takovou důvěru, protože namátkové kontroly podle nich nestačí. Dále bylo zmíněno, že soudy vnímají tento trest tak, že odsouzením k tomuto trestu není odsouzený nijak potrestán, a že tento trest není příliš přísný. Dále bylo vysvětleno málo časté ukládání tohoto trestu tím, že je to kvůli jeho procesní náročnosti. Dalším problémem podle pracovníků PMS je to, že je tento trest vhodný pro menší počet odsouzených, a to z důvodu nutnosti splnění více kumulativních podmínek nutných pro uložení tohoto trestu. Jeden respondent se vyjádřil tak, že je tento trest málo udělován z důvodu rigidity některých soudců, kdy je podle něj v justici nutné provést generační obměnu. S tímto názorem se neztotožňuji, protože stálost rozhodování je u soudců důležitou vlastností, například pro předvídatelnost rozhodnutí. Nemyslím si, že by soudci neukládali tento trest, protože by jim přišel nějak méně přísný nebo že by soudci byli málo pokrokoví. Hlavní nedostatek tohoto trestu spočívá v jeho negativech v čele s nefungujícím elektronickým monitoringem. Soudce tedy nemůže ukládat trest, u kterého je

vnitřně přesvědčen, že jeho výkon není možné v dostatečné míře kontrolovat. V době fungování EMS bylo zase problematické přeměňování trestu v případě porušení podmínek. Tento nedostatek je nyní již napraven.

Otázka č. 8

Má podle vás trest domácího vězení v České republice budoucnost?

V této otázce mohli respondenti vybrat, že tento trest:

- má budoucnost;
- spíše má budoucnost;
- spíše nemá budoucnost;
- nemá budoucnost.

Žádný dotazovaný ne zvolil ze dvou posledních možností. Čtyři pracovníci PMS si myslí, že tento druh trestu spíše má budoucnost a devět je přesvědčených, že tento trest má budoucnost. Výsledky z této otázky přinášejí pozitivní náhled odborníků na tento trest do budoucna.

ZÁVĚR

V této diplomové práci jsem se zabýval analýzou trestu domácího vězení v České republice. V úvodu jsem uvedl, že se jedná o moderní trest. Česká republika bohužel na zavedení tohoto moderního trestu nebyla absolutně připravena, což se projevilo tak, že se při využití tohoto trestu v praxi objevilo mnoho problémů. Některé problémy byly eliminovány, jiné přibyly a některé přetrvávají doposud.

Koncepce trestu domácího vězení nemá pouze negativa. Jelikož domácí vězení provádí prvky restorativní justice, obsahuje i spoustu výhod. Odsouzený, kterému je udělen tento alternativní trest, se vyhne kriminogenním faktorům vězeňství. Zásadní věcí v životě odsouzeného je zaměstnání, které si pachatel v případě, že je mu tento trest uložen, zachová. Zachování kontaktu odsouzeného s jeho rodinnými příslušníky je také faktor, který lze vyzdvihnout.

Při zpracování diplomové práce jsem dospěl k závěru, že některé aspekty činí tento trest málo využívaným. Věc, kterou by mohl zákonodárce *de lege ferenda* změnit, aby bylo umožněno soudcům častěji udělovat tento trest, je jedna z podmínek pro uložení trestu. Tou je možnost udělit tento trest pouze za přečin. Existuje totiž mnoho případů, kdy se soud rozhodne za zločin neudělit nepodmíněný trest, a kvůli této podmínce nemůže udělit trest domácího vězení. Soudu nezbývá, než přistoupit k udělení podmíněného trestu odnětí svobody, který pachatele mnohem méně omezuje v jeho dosavadním životě.

Další věc, která není z hlediska práva ideální a zákonodárce by měl v tomto případě zakročit, je to, že by tento trest měl být udělován pouze s písemným souhlasem spolubydlících odsouzeného. Tento trest je v současné době kontrolován pouze namátkovými kontrolami probačních úředníků v obydlí odsouzeného. Nedotknutelnost obydlí je chráněna v ústavněprávní rovině a vstup do obydlí je podle této normy podmíněn souhlasem osob v něm žijících. Vstupem do obydlí bez souhlasu může být probačním úředníkem porušeno toto základní lidské právo. V opačném případě, pokud spolubydlící nedovolí vstoupit probačnímu úředníkovi do obydlí, může být mařena efektivita kontrol.

De lege ferenda by se dalo navrhnout pravidlo, že si soud před udělením trestu domácího vězení musí vyžádat zprávu probačního úředníka k možnostem

udělení tohoto trestu. Tuto zprávu si nyní soud musí vyžádat pouze v případě, pokud rozhoduje trestním příkazem. Pokud soud rozhoduje rozsudkem, tuto povinnost nemá. Zároveň se nabízí možnost, aby nedoporučující stanovisko probačního úředníka k uložení tohoto trestu, které je součástí zprávy, bylo pro soudce závazné.

Některé nedostatky v právní úpravě však zákonodárce zdárně vyřešil, což lze kvitovat. Jednalo se o problematický institut přeměny domácího vězení v případě porušení podmínek trestu na nepodmíněný trest odnětí svobody. Nyní je již tento nedostatek napraven a soud ukládá již v rozsudku pro případ porušení podmínek náhradní trest odnětí svobody. Další povedenou změnou právní úpravy je stanovení povinnosti vést po dobu výkonu trestu řádný život. Lze uzavřít, že právní úprava v současné době nepředstavuje pro tento institut potíže.

Motivací zákonodárce pro zavedení tohoto trestu do právního řádu bylo ulevit přeplněným věznicím a snížit výdaje státního rozpočtu spojené s nepodmíněným odnětím svobody. Kvůli malé četnosti ukládání alternativních trestů, v čele s domácím vězením, v porovnání s udělováním nepodmíněných trestů odnětí svobody, se tento cíl nedaří naplňovat.

V úvodu bylo řečeno, že trest domácího vězení je druhým nejpřísnějším trestem v systému trestů. Tento fakt je však v současné době poněkud ovlivněn nefungujícím elektronickým monitoringem. Z výsledků dotazníkového šetření, ve kterém jsem se dotazoval zaměstnanců PMS na praktické informace o namátkových kontrolách, vyplynulo, že četnost namátkových kontrol je nedostatečná. Tohoto faktu jsou si vědomi i soudci. Z toho důvodu nemůže být malá četnost udělování tohoto trestu kladena za vinu soudcům. Soudce nemůže s čistým svědomím ukládat trest, u kterého je v hloubi duše přesvědčen, že jeho výkon nebude možné dostatečně efektivně kontrolovat. Otázkou je, zda po znovuzavedení EMS nebude mít tento trest natolik poškozenou reputaci, že se jeho četnost ukládání nezmění.

Trest domácího vězení je jistě pokrokovým trestem, o kterém by se dalo mluvit jako o trestu budoucnosti. A právě v tom spočívá jeho problém, je totiž až moc pokrokovým trestem, pro který momentálně nejsou v tomto státě vhodné podmínky. Otázkou zůstává, zda by nebylo lepší pozastavit ukládání tohoto trestu do chvíle, kdy bude zajištěn funkční elektronický kontrolní systém.

SEZNAM PRAMENŮ A ODBORNÉ LITERATURY

Česká odborná literatura

1. AUEROVÁ, J., AUGUSTINOVÁ, P., BOHUSLAV, L., DRAŠTÍK, A., DURDÍK, T., FENYK, J., HÁJEK, R., HERCZEG, J., KADLEC, J., KAISER, T., KANDALCOVÁ, A., KMEC, J., KOCINA, J., KOUŘIL, I. a kol. *Trestní řád: Komentář*. Praha: Wolter Kluwer, 2017. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-600-7.
2. DRAŠTÍK, Antonín, FREMR, Robert, DURDÍK Tomáš, RŮŽIČKA, Miroslav, SOTOLÁŘ, Alexander a kol. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-790-4.
3. FRYŠTÁK, Marek; ŽATECKÁ, Eva. *Princip restorativní justice v novém trestním zákoníku*. In: KANDALEC, P.; KYNCL, L.; RADVAN, M.; SEHNÁLEK, D.; SVOBODOVÁ, K.; ŠRAMKOVÁ, D.; VALDHANS, J.; ŽATECKÁ, E. Dny práva 2007. Sborník příspěvků. Brno Masarykova Univerzita, 2007. ISBN 978-80-8155-012-6.
4. HENDRYCH, Dušan a kol. *Právníký slovník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. ISBN 9788074000591.
5. HUSSEINI, F., BARTOŇ, M., KOKEŠ, M., KOPA, M. a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. 1. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2021.
6. JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. 7. aktualizované vydání podle stavu k 1. 10. 2017. Praha: Leges, 2017. Glosátor. ISBN 978-80-7502-230-1.
7. JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-380-3.
8. KARABEC, Zdeněk. *Restorativní justice: sborník příspěvků dokumentů*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2003. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 80-7338-021-8.
9. KRATOCHVÍL, Vladimír. *Kurs trestního práva: trestní právo hmotné: obecná část*. Praha: C. H. Beck, 2009. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7400-042-3.

10. ROZUM, Jan. *Zprávy PMS pro účely rozhodnutí v trestním řízení: kvalita, význam, efektivita*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2020. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-188-2.
11. SCHEINOST, Miroslav. *Sankční politika pohledem praxe*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2014. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-144-8.
12. SOCHŮREK, Jan. Negativní jevy vězení in *Kapitoly z penologie*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2007. ISBN 978-80-7372-205-0.
13. ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. komentář 7 vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN: 978-80-7400-465-0.
14. ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník komentář. 2. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-428-5.
15. ŠÁMAL, Pavel, PŮRY, František, RIZMAN, Stanislav. *Trestní zákon. 6. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2004. ISBN 978-80-7179-547-6.
16. ŠČERBA, Filip a kol. *Trestní zákoník. 1. vydání (2. aktualizace)*. Praha: C. H. Beck, 2022
17. ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vyd.* Praha: Leges, 2014. Teoretik. ISBN 978-80-87576-93-9.
18. ŠTERN, Pavel, OUŘEDNÍČKOVÁ, Lenka a Dagmar DOUBRAVOVÁ, ed. *Probace a mediace: možnosti řešení trestných činů*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-757-2.
19. TIBITANZLOVÁ, Alena. *Odklony v trestním řízení*. Praha: Leges, 2018. Teoretik. ISBN 978-80-7502-319-3.
20. VĚTROVEC, Vladislav et al. *Zákon o mediaci a probaci: komentář*. Praha: Eurolex Bohemia, 2002. 115 s. Komentované zákony. ISBN 80-86432-32-7.
21. ZEHR, Howard. *Úvod do restorativní justice*. Praha: Sdružení pro probaci a mediaci v justici, 2003. ISBN 80-902998-1-4.

Zahraniční odborná literatura

1. STRÉMY, Tomáš a ed. *Restoratívna justícia a alternatívne tresty v aplikačnej praxi: zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie, september 2015*. Praha: Leges, 2015. Teoretik. ISBN 978-80-7502-104-5.

2. STRÉMY, Tomáš, KURILOVSKÁ Lucia a VRÁBLOVÁ Miroslava. *Restoratívna justícia*. Praha: Leges, 2015. Teoretik. ISBN 978-80-7502-075-8.
3. VON HIRSCH, Andrew, Julian ROBERTS a Anthony BOTTOMS. *Restorative Justice & Criminal Justice - Competing or Reconcilable Paradigms?*. Oxford and Portland, Oregon: Hart Publishing, 2002, ISBN 1-84113-273-X.

Odborné články

1. DRÁPAL, Jakub. *Za reformu systému trestů: Citelnost trestů, jejich ekvivalence a nekoncepčnost současného systému*. Státní zastupitelství, 2022, č. 2, s. 22 – 38.
2. KRÁL, Vladimír. *Domácí vězení – další alternativní trest?*. Trestněprávní revue, 2014, č. 8, s. 235 – 238.
3. MOUDRÝ, Petr. *Vliv vybraných druhů trestů na resocializaci odsouzených – 1. část*. Trestněprávní revue, 2021, č. 3, s. 131-139.
4. MOUDRÝ, Petr. *Vliv vybraných druhů trestů na resocializaci odsouzených – 2. část*. Trestněprávní revue, 2021, č. 4
5. PAVLOVIČOVÁ, Kristýna. *Trest zákazu držení a chovu zvířat*. Trestněprávní revue, 2021, č. 1, s. 23-26.
6. VICHEREK, Roman. *Přeměna trestu domácího vězení – v praxi věc skoro nemožná*. Státní zastupitelství, 2015, č. 6, s. 29.
7. VICHEREK, Roman. *Vazba a možnosti elektronické kontroly obviněného*. Časopis pro právní vědu a praxi, 2019, č. 1, s. 29-47.

Právní předpisy

1. Usnesení č. 2/1993 Sb., předsednictva České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů
2. Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů
3. Vyhláška č. 456/2009 Sb., o kontrole výkonu trestu domácího vězení, Ministerstva spravedlnosti
4. Vyhláška č. 458/2009 Sb., kterou se stanoví denní sazba připadající na náklady spojené s výkonem trestu domácího vězení a využitím elektronického kontrolního systému a způsob jejich úhrady, Ministerstva spravedlnosti

5. Zákon č. 140/1961 Sb., Trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů
6. Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů
7. Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů
8. Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační, ve znění pozdějších předpisů
9. Zákon č. 262/2006 Sb., Zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů
10. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Judikatura

1. Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 2027/17 ze dne 7. 8. 2017
2. Nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 463/97
3. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 2013, sp. zn. 11 Tz 17/2013

Internetové zdroje

1. *Dodavatel elektronického monitorovacího systému pro trestní justici II* [online]. 2023 [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: <https://nen.nipez.cz/verejne-zakazky/detail-zakazky/N006-22-V00034083>
2. HENDRYCH, Dušan a kol. *Právníký slovník. 3. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2009. [online]. [cit. 2023-02-04]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembqhf64zrguxhezluojuwe5ldnzuv62tvon2gsy3fonyheylwmvsgy3tpon2a#>
3. Nejčastěji kladené dotazy: *Proč se tento trest dosud poměrně málo využíval?*. Justice.cz [online]. [cit. 2023-03-16]. Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/nejcasteji-kladene-dotazy>
4. *O nás: Poslání a cíle Probační a mediační služby* [online]. Probační a mediační služba ČR [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/o-nas/>
5. Probační a mediační služba ČR. *Agendy Probační a mediační služby v letech 2017-2021*: č. j.: Spr 01144/2022-025 [online]. Praha, 2022 [cit. 2023-03-21]. Dostupné z: https://www.pmscr.cz/wp-content/uploads/2022/03/statistiky_agendy_pms_2017-2021.pdf

6. *PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA UKONČILA SPOLUPRÁCI S FIRMOU SUPERCOM* [online]. Probační a mediační služba ČR, 2021 [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/probacni-a-mediacni-sluzba-ukoncila-spolupraci-s-firmou-supercom/>
7. *Programy monitoringu*. Justice.cz [online]. [cit. 2023-03-15]. Dostupné z: <https://naramky.justice.cz/elektronicky-monitorovaci-system/#programy>
8. *Prostředky monitoringu*. Justice.cz [online]. [cit. 2023-03-16]. Dostupné z: <https://naramky.justice.cz/elektronicky-monitorovaci-system/#prostredky>
9. RJ: Česko restorativně: *Strategie restorativní justice pro Českou republiku* [online]. 2021 [cit. 2023-03-21]. Dostupné z: <https://restorativni-justice.cz/wp-content/uploads/2021/03/PROHLEDNOUT-STRATEGII-RJ-PRO-CR.pdf>
10. *STATISTICKÁ ROČENKA VĚZEŇSKÉ SLUŽBY ČESKÉ REPUBLIKY 2010* [online]. odbor správní Generálního ředitelství Vězeňské služby České republiky, 2011 [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/odbor-spravni/statistiky/rocenky/statisticka-rocenka-2010.pdf>
11. *Statistická ročenka Vězeňské služby České republiky 2021*. Vězeňská služba České republiky [online]. Generální ředitelství Vězeňské služby České republiky, 2021 [cit. 2022-12-19]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/odbor-spravni/statistiky/rocenky/statisticka-rocenka-2021.pdf>
12. *Statistické údaje o stavu a složení vězněných osob ve vazebních věznicích, věznicích a ústavech pro výkon zabezpečovací detence Vězeňské služby České republiky za měsíc Únor 2023* [online]. Vězeňská služba České republiky, Generální ředitelství Praha [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/odbor-spravni/statistiky/msh/msh-2023/msh02-2023.pdf>
13. *Trest domácího vězení a elektronický monitoring*. Justice.cz [online]. [cit. 2023-01-31]. Dostupné z: <https://naramky.justice.cz/historie/>
14. *Trest domácího vězení v letech 2010 - 2018*. Justice.cz: naramky [online]. [cit. 2023-03-10]. Dostupné z: <https://naramky.justice.cz/trest-domaciho-vezeni-pred-ems/>

15. Ukončení elektronického monitoringu. Justice.cz [online]. 2021 [cit. 2023-02-08]. Dostupné z: <https://naramky.justice.cz/ukonceni-elektronickeho-monitoringu/>
16. VÝROČNÍ ZPRÁVA ZA ROK 2020 [online]. Probační a mediační služba ČR, 2021 [cit. 2023-03-20]. Dostupné z: https://www.pmscr.cz/wp-content/uploads/2021/11/onas_zakladdokumenty_vyrocnizprava_2020_211111.pdf
17. Vývoj alternativních trestů v České republice. Justice.cz [online]. Ministerstvo spravedlnosti ČR [cit. 2022-12-19]. Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/alternativni-tresty?clanek=vyvoj-alternativnich-trestu-v-ceske-republice>
18. Zadávací dokumentace na dodavatele elektronického monitorovacího systému pro trestní justici II č. j.: PMS-Spr 05433/2022-034-4. [online]. [cit. 2023-03-15] Dostupné z: <https://nen.nipez.cz/verejne-zakazky/detail-zakazky/N006-22-V00034083/zadavaci-dokumentace/p:pzd:page=2>

Ostatní

1. Důvodová zpráva k zákonu č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě
2. Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, č. 40/2009 Dz
3. SVOBODA, Milan, ed. *Vězeňství II*. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, [2019]. Stanoviska (Kancelář veřejného ochránce práv). ISBN 978-80-7598-410-4.
4. Zpráva Nejvyššího soudu ze dne 12. 2. 2014, sp. zn. Ts 43/2012

PŘÍLHY

Příloha č. 1

Uvedte Vaše pohlaví *

Muž

Žena

Jaká je Vaše pozice na PMS *

Probační úředník

Probační asistent

Vedoucí pracovník

Administrativní asistent

Jiné: _____

Jak dlouho pracujete u PMS *

Do 1 roku

1 - 2 roky

2 - 3 roky

3 - 4 roky

4 - 5 let

5 - 6 let

6 - 7 let

7 - 8 let

8 - 9 let

9 - 10 let

10 a více let

Ohodnotte důležitost následujících **kladných** faktorů domácího vězení. (0 = nedůležité, 5 = velmi důležité) *

	0	1	2	3	4	5
Vyhnutí se kriminogenním faktorům vězeňství	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Zachování zaměstnání	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Zachování rodinného kontaktu	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Větší možnost náhrady škody poškozenému	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Finanční úspornost	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Ohodnotte **negativa** následujících faktorů domácího vězení. (0 = neutrální, 5 = velmi negativní) *

	0	1	2	3	4	5
Neexistence elektronického monitorovacího systému	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Malá socializace a izolace odsouzených	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Zasahování do nedotknutelnosti obydlí spolubydlících odsouzeného	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Malý výchovný účinek	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Zneužívání trestu ze strany odsouzených	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Kolik odhadem provádíte průměrně na jednoho odsouzeného namátkových kontrol za měsíc Vy?

Vaše odpověď

Odpovězte prosím na otázku, kolik času Vám průměrně zabere jedna namátková kontrola výkonu trestu domácího vězení. Od začátku cesty do následného příchodu zpět na počáteční místo.

těžko vyjádřit - 1 kontrola do nejvzdálenějšího cíle v okrese může trvat v letním období 100 - 120 minut období atd odjel jsem domůu djkljdjfkjdfk kjdkdfjkdfjkdfj f jdfkdfjkdfjkdfj dfjkdfjaskdjdf fkdjkdj dfjdfkljdfkljkljfdk

Prováděli jste namátkové kontroly v obydlí odsouzeného, i když byl v provozu elektronický monitorovací systém? Pokud ano, v jaké frekvenci měsíčně na jednoho odsouzeného?

Vaše odpověď

Z jakého důvodu je podle Vás trest domácího vězení tak málo ukládaný?

Vaše odpověď

Má podle vás trest domácího vězení v České republice budoucnost? *

- Má
- Spíše má
- Spíše nemá
- Nemá
- Jiné: _____

RESUMÉ

This diploma thesis deals with the topic of house arrest as an alternative punishment. The aim of the thesis is to provide a complex and valuable insight into the topic of house arrest in the Czech Republic. A secondary aim is to present the advantages and disadvantages of the punishment and also the issue of the electronic monitoring system, which undoubtedly belongs to this punishment.

In the first two chapters the concept and purpose of punishment is explained. In order to highlight the punishment of house arrest as an alternative to unconditional imprisonment, I have discussed the problems associated with unconditional imprisonment. Alternative sentences are discussed. Finally, there is a chapter on restorative justice, which brings a new perspective to criminal law.

The third chapter aims to provide a comprehensive introduction to the institution of house arrest and its legislative. It explains the conditions for the imposition of this penalty and the situation in which a substitute prison sentence can be applied. Both substantive and procedural law are presented. The next section deals with the court's practice in imposing this sentence, in which, among other things, the thematic ruling of the Constitutional Court is analysed.

The fourth chapter deals with the role of the Probation and Mediation Service of the Czech Republic, which is tasked not only with controlling the execution of the sentence of house arrest, but also with cooperating with the court before imposing this sentence.

The fifth chapter deals with the issue of electronic monitoring, which at the same time appears to be the biggest problem of this punishment. The chapter analyses the slow introduction of electronic monitoring into Czech conditions and presents the means and technologies commonly used in electronic monitoring of the execution of sentences.

The last chapter provides an evaluation of the advantages and disadvantages of house arrest. A questionnaire I addressed to the staff of the probation and mediation service is presented. The questions asked were aimed at random inspections, which at the moment are the only way to control the execution of a house arrest sentence. The answers were used to evaluate the current applicability and effectiveness of this punishment.